

ਐਤਵਾਰ, 19 ਨਵੰਬਰ, 2023

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ 555
4 ਮੱਘਰ ਬਿਕਰਮੀ 2080
ਜਿਲਦ/VOL. : 72
ਅੰਕ/NO. : 169

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

DAILY NAWAN ZAMANA • SUNDAY, 19 NOVEMBER, 2023

ਜਲੰਧਰ

‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ

ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ (ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ)	0181-5097300
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ	0181-5097302
ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ (ਐਤਵਾਰ)	0181-5097305
ਗੋਪੀਕ੍ਰਮ	0181-5097310
ਵੈੱਬ ਟੀ ਵੀ	0181-5133160

www.nawanzamana.in ਸਵੇ 8+6 : 14

ਕੀਮਤ/PRICE : 5.00 ਰੁਪਏ

Regd. No : Pb/JL-123/2021-23, (R.N.I.)-00068/57

E-mail : nawanzamana@gmail.com

www.nawanzamana.in ਸਵੇ 8+6 : 14

ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਅੱਜ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਐਤਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਭਾਰਤ-ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦੇਸ਼, ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਵੈਨਿਸ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੋਟਲਾਂ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਲਈ ਲੋਕ ਟੁੱਟ ਪਏ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਰੀਬੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਫਾਈਵ, ਬੀ ਸਟਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਡਿਮਾਂਡ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕ੍ਰੈਜ਼ ਏਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਕਿ ਐਤਵਾਰ ਰਾਤ ਲਈ ਟਾਪ 5 ਸਟਾਰ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 10-11 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਬਜਾਏ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨਗਰਾਜ, ਮੁੰਬਈ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਲਵੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੱਕ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਿਚਰਡ ਮਾਰਲਸ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਮਾਨ ਦੇ ਓ ਐੱਸ ਡੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਓ ਐੱਸ ਡੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਕੱਤਰਤੋਂ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਸਤਾਂ 'ਚੋਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਚ ਕਾਫੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਹੀ ਓ ਐੱਸ ਡੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰ ਉਰਫ਼ ਗੋਡਾ ਦਾ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਖ਼ਾਸੀ : ਐੱਸ ਟੀ ਐੱਫ਼ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮੀ ਅਤੇ ਪਿੱਟ ਸੋਗਰ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਲੀਆ ਉਰਫ਼ ਗੋਡਾ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸੀ 'ਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਹਿੰਗਾਨੀ ਪੁਲਿਸ ਠਾਂਡੇ 'ਚ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਐੱਸ ਟੀ ਐੱਫ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਲੀਆ (45) ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਨਪੁਰ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸੀ 'ਚ ਲੁੱਟ, ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਮੇਤ 13 ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਹਨ।

ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ 5 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਖ਼ਾਰਖੋਡ ਦੇ ਗਿਰੀਭੀਰ ਜਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਇੱਕ ਸੜਕ ਹਾਦਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਿਰੀਭੀਰ 'ਚ ਬਾਰਾੜ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਚ ਖ਼ਾਰਖੋਡ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਮੁਫ਼ਤਿਲ ਥਾਣਾ 'ਚ ਬਾਘਮਾਰਾ ਕੋਲ ਹੋਇਆ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਮੁਕੇਸ਼ ਪੁਲਸ ਮੈਂਬਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਭਰਵੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਖ਼ਾਰਖੋਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਚਰਾ (ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਮੋਚਰਾ) ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਗਰ ਐਸਾਰੀ ਦੇ 31 ਸਾਲਾ ਭਤੀਜੇ ਸਗੀਰ ਐਸਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 70 ਸਾਲਾ ਦੇ ਚੂੜੜ ਮਿਆਂ ਗਜੇਭੀਰ, 55 ਸਾਲ ਦੇ ਇਮਤਿਆਜ ਐਸਾਰ, 35 ਸਾਲ ਦੇ ਸੁਭਾਨ ਐਸਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

‘ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਰਾਨੀਕਲ’ ਲਾਂਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕੋਰਟ ਲੈਂਟਰ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ‘ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਰਾਨੀਕਲ’ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਕੋਰਟ ਦੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਰਟ ਲੈਂਟਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਹਿਮ ਜ਼ਰੀਆ ਸਾਬਤ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਰਟ ਰੂਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਂਟਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਜੇ ਆਈ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨਿਊਜ਼ ਲੈਂਟਰ 'ਚ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਝਲਕ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸਹੂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

ਰੰਗਦਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਪਲੀਮੈਂਟ
ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਨਾਰਲਾ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ **ਭਿਖੀਦੀ** ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤੇ ਹਰ ਡਫਟਰੇਜ਼ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ **ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਸਟ** ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ।
ਨੰਬਰ 98147-70122 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
-ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ

ਪੰਜਾਬ ਹਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕਰ ਰਿਹੈ ਲਾਸ਼ਮਾਨੀ ਵਿਕਾਸ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਓ ਪੀ ਰਾਣਾ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ)
ਪੰਜਾਬ 'ਚ 'ਵਿਕਾਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀ' ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 867 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ/ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ 550 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖੇ। ਸ਼ਹਿਦ ਉਦਮ ਕਾਲਜ 'ਚ ਐੱਮ ਬੀ ਬੀ ਐੱਸ ਦੀਆਂ 100 ਸੀਟਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਯੂ ਜੀ-ਐੱਮ ਐੱਸ ਆਰ-2023 ਤਹਿਤ 420 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹਸਪਤਾਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਓਪਨ ਬੀਏਟਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਿਓ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਿਓ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ।

ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੇਤਾ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐੱਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ 'ਚ ਬੋਜਿਸ਼ਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਾਲੀ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ 75 ਫੀਸਦੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਆਹਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਹ ਸਿੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ

ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਹਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ 75 ਫੀਸਦੀ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 2020 'ਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰਿਆਣਾ ਸਟੇਟ ਇੰਪਲੋਈਜ਼ ਆਫ਼ ਲੋਕ ਕੋਡਿਫਿਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ 30,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਾਲੀ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ 75 ਫੀਸਦੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਆਹਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਹ ਸਿੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ : ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ 10 ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਫਿਰ ਮਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਚੇਨਈ : ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐੱਮ ਕੇ ਸਟਾਲਨ ਨੇ 10 ਬਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਬਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ 10 ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾਮਜ਼ਗੀ ਪੁਨਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ 'ਚ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਆਰ ਐੱਨ ਰਵੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਦਨ 'ਚ ਸਟਾਲਨ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿੱਲਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੱਸੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2020 ਅਤੇ 2023 'ਚ ਸਦਨ ਵੱਲੋਂ 2-2 ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਛੇ ਹੋਰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ

ਭਾਜਪਾ ਇੰਡੀਅਨ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦਾ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਕਰ ਰਹੀ : ਮਮਤਾ

ਕੋਲਕਾਤਾ : ਭਾਰਤੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਰੰਗ 'ਚ ਬਦਲਾਅ 'ਤੇ ਮਮਤਾ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਸੰਦੀਦਾ ਖੰਡ ਦਾ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਪੁਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਗਰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 'ਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਉਥੇ ਵੀ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਹੁਣ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ ਦੀ ਜਗਸੀ 'ਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂਟਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ਤਾ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਨੇ ਦੱਸ ਲਾਇਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਦੀ ਜਗਸੀ 'ਚ, ਬਲਕਿ ਮੈਂਟਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ 'ਚ ਵੀ ਭਗਵਾਂ ਰੰਗ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਤਨਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੋਵਲ ਇੱਕ ਪਾਸਟਰ ਦੀ

ਅਧੂਰੇ ਪੁਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਉਦਘਾਟਨ

ਮੁੰਬਈ : ਬਹੁਮੁੱਖੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਬੀ ਐੱਮ ਸੀ) ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ (ਉਧਵ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਠਕੇ) ਗੁੱਟ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਦਿਤਿਆ ਠਾਕਰੇ, ਐੱਮ ਐੱਲ ਸੀ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਿੰਦੇ, ਸਚਿਨ ਅਹੀਰ, ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਪੇਡਨੋਕਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹਲ ਅੰਬੇਡਕਰ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 20 ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਧੂਰੇ ਡੋਲਿਸਲ ਰੋਡ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਡੋਲਿਸਲ ਪੁਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੋਰੀਡਰ 'ਤੇ ਹੱਥ 'ਚ ਭਗਵਾਂ ਝੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਜਵਾਬੀ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਅਸੀਂ ਖੱਬੇ ਸਰਕਾਰ (ਏਕਾਮਤਾ ਸ਼ਿੰਦੇ

ਬੀ ਐੱਮ ਸੀ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਐੱਫ ਆਈ ਆਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰੋ : ਸੀ ਪੀ ਆਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਨੇ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੋਰਨ ਵੱਧ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬੱਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਬੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰਾਫ਼ਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀ ਐੱਮ ਸੀ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ 'ਚ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਘੱਟ ਕਰਨੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਕਦਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਨ ਅਤੇ ਫੋਕੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰਨ।

ਸੁਰੰਗ ਹਾਦਸਾ : 'ਹੈਲੋ-ਹੈਲੋ', ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਬੰਗ ਤੁਰੇ ਔਥਰੂ... ਤਿੰਨ ਦਿਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਰਨੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਦੇਹਰਾਦੂਨ : ਉਤਰਕਾਸ਼ੀ ਸੁਰੰਗ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰੈਸਕਿਊ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਆਗਰ ਮਸ਼ੀਨ ਜ਼ਰੀਏ ਡਿਲਿਵਰ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਯੁੱਧ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰੰਗ 'ਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਚ ਚਿੰਤਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੈਸਕਿਊ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰੰਗ 'ਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਈ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਔਥਰੂ ਝਲਕ ਪਏ। ਉਤਰਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਿਲਕਿਆ ਸੁਰੰਗ 'ਚ ਫਸੇ ਮਨਜੀਤ ਕੁਮਾਰ (23) ਦੀ ਤੰਦੁਰਸ਼ਤੀ ਜਾਨਣ ਲਈ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚੌਧਰ ਨੇ ਆਕਸੀਜਨ ਪਾਇਪ ਜ਼ਰੀਏ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਮਨਜੀਤ ਨੇ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਚੰਪਾਵਤ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਛੋਟੀ ਗੰਠ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੁਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ

ਭਰਾ ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪੁਸ਼ਕਰ ਨੇ ਖੁਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕੀਤੀ। 'ਮਾਂ ਕੋ ਮਰ ਬਣਾਨਾ, ਚਿੰਤਾ ਕਰੀਓ...।' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੰਗ 'ਚ ਫਸੇ ਪੁਸ਼ਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਵਿਕਰਮ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਨੀਕੇ। ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਪੁਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆ ਰਹੀ

ਵਿਸ਼ਵ 'ਚ 3.3 ਕਰੋੜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਖਸਰੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ (ਡਬਲਊ ਐੱਚ ਓ) ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰੋਕ ਕੇਂਟਰਲ ਕੋਰਸ 'ਚ ਕੇਂਦਰ (ਸੀ ਡੀ ਸੀ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਸਰਾ ਉਨਮੂਲਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਪ੍ਰਗਤੀ 2000-2022' ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਖਸਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ 18 ਕਰੋੜ ਦੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ 'ਚ 2.2 ਕਰੋੜ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ 1.1 ਕਰੋੜ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਖੁਰਾਕ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਰਤ 10 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ 'ਚ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਰਮਣ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ 11 ਲੱਖ ਬੱਚੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਖਸਰਾ

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਪ-ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮੰਗ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਵਿਜੈਲੈਂਡ ਮੰਤਰੀ ਆਇਸ਼ੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲੈਕਟੀਵੇਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੂਰੇ ਦੀ ਦੂਰਵਰਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਹਿੰਸਾਚਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਆਈ ਐੱਲ ਬੀ ਐੱਸ ਵਿਚਾਲੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਜੈਲੈਂਡ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ ਬੀ ਆਈ) ਤੋਂ ਜਾਂਚ

ਅੱਜ-ਨਾਮਾ

ਅਦਾਲਤ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਕੁੱਤਾ ਜੇ ਵੱਢ ਜਾਵੇ, ਹਰਜਾਨਾ ਉਹਦਾ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਭਰੂ ਬੋਲੀ।
ਇੱਕ ਇੱਕ ਕੱਟ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੈ ਰਕਮ ਨਾਲੇ, ਦੁੱਖੜਾ ਮੱਠਾ ਇਹ ਪੀੜਤ ਦਾ ਕਰੂ ਬੋਲੀ।
ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਸਿੱਧਾ, ਬਗੈਰ ਇਲਾਜ ਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰੂ ਬੋਲੀ।
ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਦੀ ਰਹੀ ਕੁਝ ਗੱਲ ਬਾਕੀ, ਸਦਮਾ ਓਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਜਰੂ ਬੋਲੀ।
ਆਵਾਹ ਕੁੱਤੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ, ਨਿਕਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੱਲ ਬੋਲੀ।
ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਹਿਰ ਵਾਲੇ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਰਹੀ ਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਬੋਲੀ।
-ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਂ

ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ ਚਾਨਣ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਕੇ ਨਾਲ ਖੇਤਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸੰਪੰਨ

ਜਲੰਧਰ (ਗਿਆਨ ਸੈਦਪੁਰੀ)
ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਨਾਲ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਅਹਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ 'ਵਿਕਾਸ' ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪਰਦਾ ਫਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਗ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਤਰ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਧਾਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਕੇ ਨਾਲ ਐੱਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਖੇਤਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹੀ।
ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਸਰਵਸਾਥੀ ਹਰਮੇਸ਼ ਮਾਲੜੀ, ਮੂਲ ਚੰਦ ਸਰਹਾਲੀ, ਹੰਸਰਾ ਪੱਖਵਾਂ, ਗਿਆਨ ਸੈਦਪੁਰੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਹਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਲੋੜਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਦਰਹਿਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 28-29 ਅਤੇ

ਮੰਨੀਆਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦਾ ਨਿਰਦਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਰ ਸਿਆਲ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਧਰਨੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੁਬਾਈ ਆਗੂ ਹਰਮੇਸ਼ ਮਾਲੜੀ, ਦਿਹਾਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੇ ਸੁਬਾਈ ਆਗੂ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਹਰ, ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੁਬ

ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੌਰਚਾ ਦੇ ਵਫਦ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕਾਲੇ ਚੋਲੇ ਪਾ ਕੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਸੰਗਰੂਰ (ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ)- ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੌਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਚੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਠੇ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸੈਕੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਵਫਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਕਾਲੇ ਚੋਲੇ ਪਾ ਕੇ ਸਥਾਨਕ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲਾਭੋਬਾਜ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਤਿੱਖੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਕੋਕਰੀ, ਕੋ-ਕਨਵੀਨਰ ਟਰਿਲ ਸਿਘ ਸਰਾਭਾ, ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੁਭਾਗਰੀਣ ਸਰਵਿਸਿਜ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ 1680 ਸੈਕਟਰ 22 ਬੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਐਕਟਿਵ ਚੇਅਰਮੈਨ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਵਾਂ, ਮੁੱਖ ਜਥੇਬੰਦ ਸਕੱਤਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਅੰਡੀਰਾਜ ਸਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਚਾਵਲਾ, ਗੋਰਿੰਦਰ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਭਾਰਮ ਪੁਆਰੀ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਮਾਝੀਮੋਹਾ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇਵਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰ ਸਨੌਤਰਾ, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਨੀਤਾ 'ਚ ਖੋਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 18 ਨਵੰਬਰ 2022 ਦੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਬਿਲਕੁਲ ਅਪੂਰਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੂਰਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਾਰਨ 1 ਜਨਵਰੀ 2004 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰਤੀ ਇਕ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਜੀ ਪੀ ਐੱਫ ਖਾਤਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਰੋਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਝਾਰਖੰਡ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਐੱਨ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜੀ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬੇਵਜ਼ਾਹੀ ਟਾਲ ਮਟੋਲ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਗਾਹ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਅਮਨ ਅਰੰਭਾ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੌਰਚੇ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ

ਸਿਵਾਏ ਲਾਹਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪੌਲੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੇ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ 11 ਵਜੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੌਰਚਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਰਚੇ ਪੰਜਾਬ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨਾਲ ਨਿਸਚਤ ਕਰਵਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਕਾਲੇ ਚੋਲੇ ਪਾ ਕੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿਠਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੌਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਨਲਾਈਨ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹਰ ਸਪਤ ਸਪਤ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਆਰ. ਸੋਧਾ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨਾਵਾਲ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੀਮਾ, ਅਮਰ ਗੁਮਾਰ, ਹਮ ਰਾਜ ਦੀਵਾਨਗੜ੍ਹ, ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ (ਬਿਜਲੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ), ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠਾ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲੀ, ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੱਲਾ ਨੰਗਲ, ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਾਨੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿੰਦਰ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਲਪੁਰਾ, ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਬੋਸ, ਰਵੀ ਦਿੱਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਸੰਗਰੂਰ (ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਿੰਘ)-ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਾਬੀ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਵਾਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੈਸਲੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਸਾਬੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਬੇਰੀ ਤੇ ਸਾਬੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਪੁੱਜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇ-ਵਕਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਦਸੰਬਰ 2023 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਾ ਤੇ ਹਰ ਤਹਿਜੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਮੇਂ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 26, 27 ਤੇ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧਰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਮਨਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਨਿਰਮਾਣ, ਬਿਜਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਭੈਣੀ, ਭਰਪੁਰ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਈ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲਿਆਣਾ ਤੇ ਜਗਦੇਵ ਵਾਹੀਆ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਿਹਾਲਗੜ੍ਹ ਨੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁਪਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਬੀ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਵਾਲਾ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਾਬੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਦਲਿਤਾਂ/ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਰਕਿਨਾਰੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ : ਚੌਹਾਨ

12 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਵਾਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਰਤ ਵਿਰੋਧੀ : ਕੇਵਲ ਸਮਾਏ/ਰੂਪ ਢਿੱਲੋਂ

ਮਾਨਸਾ (ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਪਮਾਰ)-ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ 34 ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਦਲਿਤ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦਲਿਤਾਂ/ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰੈਲੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਬੰਧੀ ਸਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਮੌਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਮਾਨਸਾ ਖੁਦਰ, ਖਿਲਾਲਾ ਕਲਾਂ, ਭੀਖੀ ਤੇ ਸਮਾਏ ਵਿਖੇ ਪਬਲਿਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੱਖ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਕੜ ਗੋਲੀਆਂ ਮੰਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਿਹਾੜੀ 700/ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ, ਨਰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 200 ਦਿਨ ਨੇ ਕਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦੇਣ, ਹਰ ਲੜਵੰਦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਰਲੇ ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੇ ਦਲਾਣ ਲਈ ਗਾਰੰਟ ਦੇਣ, ਦਲਿਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਰਜ਼ੇ ਸਮੇਤ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਮਾਈਕਰੋ ਫਾਈਨਾਨਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ, ਨਰਮਾ ਭੁਗਾਈ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਮੰਗਾਂ ਦੀ

ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਰਤੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਵਲ ਸਮਾਏ ਤੇ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਏਟਕ ਕਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਭੀਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 8 ਤੋਂ 12 ਘੰਟੇ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੇਸ਼ੁਭਾਗੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਸਮਾਏਦਾਰ ਪੱਖੀ ਹੋ ਨਿਬੜੇਗਾ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਗਰੇ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਸਬੰਧੀ ਚਿਤਾਤੁਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ 25 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰੈਲੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਮਿਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ 600 ਸਾਬੀ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਰੀ ਗਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰੇਗੀ। ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਸਮੇਂ ਦਲਜੀਤ ਮਾਨਸ਼ਾਪੁਰੀਆ, ਹਰਨੇਕ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਖਦੇਵ ਪੰਧਰ, ਕੇਵਲ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਭੀਖੀ, ਜਾਗਰ ਖਿਆਲੀ, ਮੁਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਿਆਲੀ ਕਲਾਂ, ਮੰਗਤ ਭੀਖੀ ਆਦਿ ਸਾਬੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਕਾਰਨਾਂ

ਅਨਿਲ ਤੇ ਅੰਬਰ 'ਆਪ' 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ

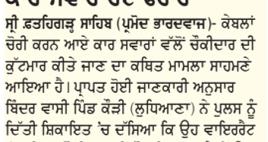
ਲੁਧਿਆਣਾ (ਰਾਜ ਸਿੰਗਲਾ)-ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹਲਕਾ ਸੈਂਟਰਲ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 84 ਤੋਂ ਕੇਸਲਰ ਰਹੇ ਅਨਿਲ ਪਾਰਤੀ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੈਂਟਰਲ ਦੇ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਬਰ ਪਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੈਂਟਰਲ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਅਸ਼ੋਕ ਪੀਪੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਟਾਂਡਾ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਪਤਨੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ

ਮਠੀਵਾਲਾ ਸਾਹਿਬ (ਬੇਬੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ)-ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਉੱਘੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਦੀ ਬੀਬੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸੰਖੇਪ ਬੀਮਾਰੀ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਿਥੜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪਤਵੰਤੇ ਸਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਵ. ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਟਾਂਡਾ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਝਾਨਾਘਾਟ ਵਿਖੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸਿੱਤ ਭੋਗ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਵਾਸ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਟਾਂਡਾ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 12 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਫਰਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਕੇਸਲਾਂ ਚੌਰੀ ਕਰਨ ਆਏ ਕਾਰ ਸਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਬਿਤ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿੰਦ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਕੌੜੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਇਰਲੈਟ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮਨੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਨੀ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਕੇਸਲ ਫਿਫਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ 15 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਸਾਂਝੇ ਕੁ ਸਮੇਂ ਕੋਰੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਕਾਨ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਫਿਫਾ ਕੋਰੇ ਦੀ ਕਾਰ ਸੀ, ਪੌੜੀ ਲਾ ਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਕੰਬਲਾਂ ਵੱਢਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੰਬਲਾਂ ਕਿਉਂ ਵੱਢ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਚੌਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਕੇਸਲਾਂ ਕਾਰ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਥਾਣਾ ਸਹਿਦੇ ਦੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਲੱਕੀ, ਸਿੱਟਾ ਅਤੇ ਨਾਮਾਨੁਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛੀ ਦੌਰਾਨ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰਤੇਜ ਗਿੱਲ ਡਵੀਜ਼ਨ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਕੋਟ ਈਸ ਖਾਂ (ਅਰੰਭਾ)-ਪੰਜਾਬ ਰੇਵੀਨਿਊ ਆਰੀਸਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਤੇਜ ਗਿੱਲ ਪੰਮ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਪੀਸੀਐਸ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਇਸ ਬਾਡੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸੁਖਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਨਾਇਬ

ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੋ ਕਿ ਕੋਟ ਈਸ ਖਾਂ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦੋਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਰੇਵੀਨਿਊ ਅਫੀਸਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਧਰਮਕੋਟ ਤੇ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਮੰਗਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਗੁਰਜਪਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਲਈ ਚੋਣ

ਜਗਦੀ (ਅਮਿਤ ਖੰਨਾ)-ਮਹੰਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਗੁਰਜਪਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੀ 10 ਮੀਟਰ ਏਅਰ ਪਿਸਟਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ, ਜੋ ਭੋਪਾਲ ਵਿਖੇ 22 ਤੋਂ 28 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਿਲੋਕਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਜੂਨੀਅਰ ਤੇ ਸਬ ਜੂਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੇਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ

ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਦਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਦਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁ: ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 23 ਤੇ 24 ਨੂੰ

ਨਾਭਾ (ਵਰਿੰਦਰ ਵਰਮਾ)-ਰਿਸ਼ਾਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ ਬਾਬਾ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੇਵਿਆ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ਮੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 23 ਤੇ 24 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅੱਜ ਗੁਰਦੇਵਿਆ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਇੰਟਰ ਸਕੂਲ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਰਿਹਾ ਏ ਪੀ ਜੇ ਅਬਦੁੱਲ ਕਲਾਮ ਹਾਊਸ ਦੇ ਨਾਂਅ

ਕਈ ਦਿਨਾਮ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਪੋਰਟ ਮੀਟ 'ਚ ਗੇਮਾਂ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖੇਡ ਤਰਸੇਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪੇਂਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਮਿਮਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸ਼ਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਕੋਰ ਏ.ਪੀ.ਜੇ. ਅਬਦੁੱਲ ਕਲਾਮ ਹਾਊਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀਤੇ। ਅਖੀਰ 'ਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਮਿਮਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਜਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੈਨੇਜਰ ਰਵੀ ਕਾਂਤਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੈਡਮ ਆਰਤੀ, ਮੈਡਮ ਵਿਧੀ, ਮੈਡਮ ਲਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੈਡਮ ਜਗਦੀਪ ਕੌਰ, ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਡੀ ਪੀ ਹਰਦੀਪ ਸਰ, ਮੰਗਤ ਸਰ, ਗਿਲਪਾਲ ਸਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਰ, ਜਸਕਰਨ ਸਰ, ਤਰਸੇਮ ਸਰ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ 'ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਣਕਿਆ ਡੇਅਰੀ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਅਮਲੋਹ (ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਉੱਪਲ)-ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸੈੱਲ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਚਾਣਕਿਆ ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਸਪਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੁਰੂ ਵਿਖੇ "ਇੰਡਸਟ੍ਰਿਅਲ ਵਿਜ਼ਿਟ" ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਜ਼ਿਟ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਮ. ਐੱਲ. ਧੀਮਾਨ ਵਿੱਤ ਮੈਨੇਜਰ ਚਾਣਕਿਆ ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਵੱਲੋਂ ਜੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਡੇਅਰੀ ਸਟਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੱਡ, ਗਯਕ, ਬੀਰਗ ਬੇਨ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਵਰਗੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਡਕਟ

ਉੱਪਲ)-ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸੈੱਲ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਚਾਣਕਿਆ ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਸਪਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੁਰੂ ਵਿਖੇ "ਇੰਡਸਟ੍ਰਿਅਲ ਵਿਜ਼ਿਟ" ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਜ਼ਿਟ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਮ. ਐੱਲ. ਧੀਮਾਨ ਵਿੱਤ ਮੈਨੇਜਰ ਚਾਣਕਿਆ ਡੇਅਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਵੱਲੋਂ ਜੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਡੇਅਰੀ ਸਟਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੱਡ, ਗਯਕ, ਬੀਰਗ ਬੇਨ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਵਰਗੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਡਕਟ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਪੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਮੁਲਾਕਾਤ : ਭੱਲਾ

ਬਠਿੰਡਾ (ਪਰਵਿੰਦਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ)-ਐੱਸ ਐੱਸ ਪੀ ਦੀ ਸਲੂਟਾਂ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਬੇ-ਭੁੰਨਿਆਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਖਬਰ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵ ਮਾਨ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਿਯੋਗ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਭੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸੁਆਧ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸਲੂਟਾਂ ਜਾਂ ਮਾਣ ਜਤਿਕਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਭੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਸ਼ਾਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵੱਤਵਾ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੰਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਲੂਟ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਸਲੂਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਆਡੀਓ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਭੱਲਾ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਰੋਲ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹੀ ਜੁਆਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਇਕ ਰੂਟੀਨ ਦਾ ਮੈਨਿਸ਼ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖਬਰ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਦਰਜਾ ਬ ਦਰਜਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅੱਜ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਬਣਦੀ ਕਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ
ਆਖਰੀ ਸਫੇ 'ਤੇ

ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ

ਐਤਵਾਰਤਾ

ਹਮ ਕਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਰ ਸੁਦਾ।
ਹਮ ਕਰ ਲੋਹੁ ਤੁਮ ਕਰ ਦੁਪ।
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੀਚਾਰੈ।
ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਹਮਾਰੈ।
-ਸੰਤ ਕਬੀਰ

Regd. No : Pb/JL-123/2021-2023, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 19 ਨਵੰਬਰ 2023

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਖੁੰਸੀਕਰਤਾ

ਜਗਰੂਪ

ਭਾਗ-25

ਪਦਾਰਥਵਾਦ-ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸੀ' ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਲਝਣਾ ਰਹਿਤ ਉਸਾਰਾ, ਸੋਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗਲਾਤ ਰਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਅਮਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਨੂੰ, ਸਮਾਜਕ-ਵਿਗਿਆਨ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਅੜਚਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਹ ਜਲਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਓਂ ਭਾਵ 'ਭਵਿੱਖੀ-ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸ' (Conscious-Dialectics) ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੇ ਉਦੋਂ ਸਮਾਜਕ ਪੜਾਅ ਸਮਾਜਵਾਦ/ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਦੀ ਆਮਦ (ਉਸਾਰੀ) ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੀਆਂ ਪੰਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਵਿਚ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ: "ਸਰਮਾਏ ਅਤੇ ਉਜਰਤੀ-ਕਿਰਤ" (ਜਾਂ, 'ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ' ਜਾਂ 'ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਰਤਦਾਰੀ') ਵਿਚਲੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਕੇਵਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਗਲੇ, ਉਦੋਂ ਪੜਾਅ, ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸੋ, 'ਸੂਝ ਦੀ ਸਿਖਰ' (ਫਲਸਫੇ) ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣਾ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪਰਮ-ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ-ਬੋਧਿਕਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਜੱਜਤਪਣਾ ਅਤੇ ਘੋਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ 'ਖਪਤਵਾਦ' (consumerism) ਨੂੰ, ਪਦਾਰਥਵਾਦ (materialism) ਨਾਲ ਰਲਗੱਭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ["ਦੁਨੀਆ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋ ਗਈ", ਉਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।] ਇਹ 'ਪਦਾਰਥਵਾਦ' ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ: 'ਜੋ ਪਦਾਰਥਕ-ਗਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਮਾਜਕ-ਰੂਪ ਨੂੰ 'ਆਧਾਰ' (base) ਅਤੇ (ਆਤਮਾ-ਚੇਤਨਾ-ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ) 'ਉਸਾਰ' (Superstructure) ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਆਨ ਬਾਹਮੁਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਬਰੀ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ (Astronomy) ਦੇ ਲੇਖ ਵਜੋਂ, ਹਿਸਾਬ (math), ਸਮਾਂ-ਘਟਾਓ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ (ਬੀਤੇ ਵਰਤੋਂਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਵਾਲੀ ਵਜੋਂ ਸਾਡਾ ਅੰਗ-ਭਾਗ (ਗਿਆਨ) ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਾਓ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਮਝਦਾਰੀ, ਕੁਦਰਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ (Natural Science) ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਦਲਾਓ ਰੂਪ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ (common science) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪਾਰਨ-ਵਿਗਿਆਨ (General-Science) ਵੀ ਸੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ (ਗਤੀ-ਰੂਪ) : ਮਕੈਨੀਕਲ, ਵਿਜੀਕਲ, ਕੈਮੀਕਲ, ਬਾਇਓਲੋਜੀਕਲ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਆਂ (ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ) ਰਾਹੀਂ 'ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਗਤੀ' ਰੂਪ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ, ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ, ਵਿਗਾੜਨ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਦੀ 'ਉਤਮਤਾ' ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਗਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਸੀਲੇ, ਬੋਧਿਕ-ਸੰਸਿਆ (ਵਿਦਿਅਕ-ਸਿਲੇਬਸਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚ-ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ, ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕਾਰ, ਭਾੜੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਆਦਿ, ਸਾਧਨਾਂ) ਉਪਰ ਝੋਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ, ਲੋੜੇਂ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵੱਲੋਂ ਟੱਕਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਚ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਟੱਕਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਂਬਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟੱਕਰ ਹੈ। ਇਸ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਰਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੁਝਦੀ ਹੈ।

ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਸਰਵ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸ, ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਵਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰ ਅਡੋਲਤਾ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਚ-ਘਰੜਤਾ ਅਤੇ ਨੀਮ ਹਕੀਮੀ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਬਣਾ ਧਰਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ-ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਣ, ਇਹ ਮੱਨ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸਟੇਜ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਦਲਾਓ

ਨਹੀਂ"। ਇਹੀ, "ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਐਂਤ (ਭਾਵ ਸਿਖਰ) ਹੈ", ਉਹ ਉਦੋਂ-ਬੋਠੇ, ਅਖੌਤੀ, ਨਕਲੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨੇਰ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਫਸਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ, "ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ" ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਫੈਲਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਵੰਨਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਲਾ-ਫਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੋ, ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਲਾਭਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਮੋਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ "ਮੱਤ" (doctrine) ਨੂੰ, ਸਿਧਾਂਤ (theory) ਬਣਾ ਧਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ "ਮਰਾ ਧਮਾਕਾ" (Big-bang) ਮੱਤ (doctrine) ਹੈ: "ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ", -(ਮਰਾ ਧਮਾਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਅਤੇ "ਇਕ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ"

[ਮਰਾ ਸੁਗੜਾਅ (big crunch) ਪਿੱਛੋਂ]। ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨਾਲ, ਭੁਲਾਵਾਰਾਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਵੱਲ ਮੌਤਾ ਦੇਣ ਦੀ, ਸੱਚ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਦੀ (ਅਸਫਲ) ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ-ਭੂਠ" ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, "ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ, (ਮਨੋ ਲਿਆ) ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ" (ਫਿਰ ਮੁੱਕਰ ਗਏ)। ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸ ਦੇ ਅਰੰਭ ਅਤੇ ਐਂਤ ਨਾਲ, ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ, ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸਿਲੇਬਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਆਦਿ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਠੁੱਠਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਵਿਗਿਆਨ' ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਜੋ ਸੂਝ ਦੀ ਸਿਖਰ (ਫਲਸਫੇ) ਨੂੰ ਮੁੱਢੇਂ ਕਟਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕੀ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮੱਤ (doctrine) ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ 'ਮੱਤ' ਨੂੰ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੀਓ 'ਸਿਧਾਂਤ' ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਲਸਫੇ (ਸੂਝ ਦੀ ਸਿਖਰ) ਦੇ ਵਿਗਾੜ, ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਿਗਾੜਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

* ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਸਥਾ (faith), ਅਗਿਆਨਤਾ, ਅੰਤਰ-ਮੁਖਤਾ, ਖੜੋਤ ਜਾਂ ਚਕਰੀ ਗੋੜ (ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ) ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ, ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਹੈ।

* ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਬਾਹਰ-ਮੁਖਤਾ, ਪ੍ਰਤੱਖਤਾ, ਕਾਰਨਤਾ ਅਤੇ ਬਦਲਾਓ ਦੇ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ-ਢੰਗ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਢੰਗ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸੀ ਹੈ।

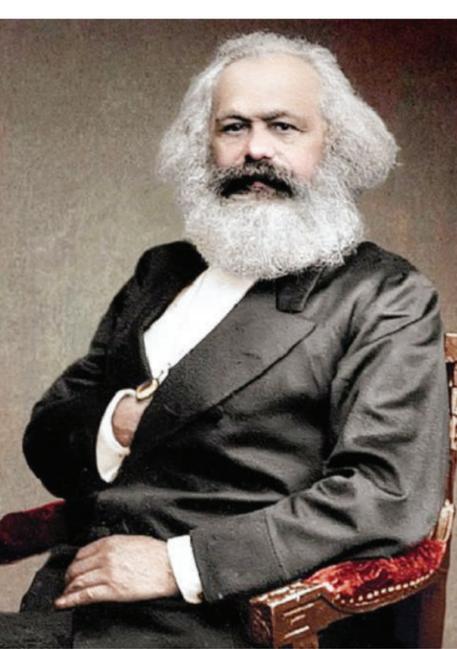
ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ-ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਗੈਰ-ਪਰਕਿਰਤਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਰਲਾ, ਸਿਮਰਨ, ਪੂਜਨਾ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼-ਮੰਨਤ ਨਾਲ 'ਖੁਸ਼ੀ' ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਪਦਾਰਥਕ-ਗਤੀ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ-ਗਤੀ (ਜਮਾਤੀ-ਘੋਲ) 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਵਾਂ (ਸਮਾਜ) ਉਸਾਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੀ ਗਾਹ-ਦੋਸ਼ਰਾ ਹੈ। ਲੋੜਾ ਦੀ ਲੋੜ, ਪਦਾਰਥਕ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ "ਵਿਲੋਲਨ ਅਤੇ ਸੰਸਲੋਠਨ ਦੀ ਏਕਤਾ" ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸੋਧ ਉਪਰ ਅਡੋਲ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਝ ਦੀ ਸਿਖਰ (ਫਲਸਫੇ) ਵਿਚ, ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਦਵੰਦਵਾਦ, ਦੋਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ 'ਪਦਾਰਥਕ-ਦਵੰਦਵਾਦ' ਇਕੇ ਅਮਲ ਹੈ।

ਪਦਾਰਥ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦਵੰਦਵਾਦ ਨਹੀਂ, ਦਵੰਦਵਾਦ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ।

ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਕਸ-ਦਰਸ਼ਨ, ਪਦਾਰਥਵਾਦ-ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸੀ ਹੈ। ਇਹੀ

ਲੱਭਤ ਸਮਾਜਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ: 'ਸਰਮਾਏ ਅਤੇ ਉਜਰਤੀ-ਕਿਰਤ' ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਦਾ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੋਧ ਦੇ ਅਮਲ ਬਗੈਰ,

ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜਕ-ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਰਤੀ-ਪਿਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਖੋਰਾ, ਇਸ ਸਚਾਈ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਲਹਿਰ "ਪਦਾਰਥਵਾਦ-ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸੀ" ਅਮਲ ਦੀ ਥਾਂ "ਪਦਾਰਥਵਾਦ-ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ" ਅਮਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

"ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦਾ ਬਦਲ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ..." ਇਹ ਇਕ ਅਪਰਾ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ, ਚੰਗੀ-ਗੋੜ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਭਾਗ- 26

ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਮੌਤ (ਮਾਰਚ 14,1883) ਪਿੱਛੋਂ, ਜਦੋਂ "ਮਾਰਕਸਵਾਦ" ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਹਿਯੋਗੀ, ਸਹਿਕਰਮੀ ਫਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਸ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਜੇ ਉਦੋਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ, 'ਜੋ ਅੱਜ ਮਾਰਕਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦਾ' ?

ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਖੋਜ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ, ਕਿ: [ਸਮਾਜਕ-ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਤਾ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ।] ਇਹ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦਾ ਸਮਾਜਕ-ਰੂਪ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਤੋਂ ਹਟਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। "ਪਦਾਰਥਵਾਦ" ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ "ਮਾਰਕਸਵਾਦ", "ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫ. ਏਂਗਲਸ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ/ਉ। ਇਸ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, 'ਹਾਂ-ਪੱਖੀ' ਅਤੇ 'ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ', ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਵੇਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਵੀ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਬਣੇ, ਕੁਝ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ "ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਹਾਰ ਗਿਆ" ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀਆਂ, ਗੈਰ-ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦ' ਵਿਰੁੱਧ ਭੁਗਤਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਦੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਹੋਣ ਲਈ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਭਾਵ, "ਪਦਾਰਥਕ-ਗਤੀ" (Materialistic-Motion) ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰਤਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜਕ-ਗਤੀ-ਰੂਪ (ਜਮਾਤੀ-

ਵਿਰੋਧਵਿਕਾਸ) ਅਵੇਸਲੋਪਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਲਕੁੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨਾ ਕੋੜਾਹੀ ਹੈ। ਜਮਾਤੀ-ਘੋਲ ਵਿਚ ਕੋੜਾਹੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ : ["ਇਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੋ-ਸਮਝੋ ਤੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਕਰਨ ਬਲਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕੇ"]।

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਨੂੰ ਜਾਨਣ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਲਗਾਤਾਰ ਢਿੱਲੀ ਪਈ ਅਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੋ-ਸਮਝੋ ਤੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ) ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ, ਹੁੰਦਲੀ ਤੇ ਧੁਆਂਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤਕ-ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ-ਅਮਲ (ਵਿਗਿਆਨਕ) ਦੀ ਥਾਂ, ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦ (pragmatism) ਭਾਰੂ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਸਮਾਜਕ-ਵਿਗਿਆਨ (ਜਮਾਤੀ-ਘੋਲ) ਨੂੰ, ਬਾਕੀ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਰਕਸੀ ਕਥਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਕਿ "ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਪੂਰਾ, ਇਕ-ਪਾਸਤ ਅਤੇ ਬੇਜਾਨ ਹੈ।" ["Without scientific communism, materialism is incomplete, one-sided and lifeless".(Lenin)]

ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ-ਢੰਗ ਮੁਕਤੀ-ਮਾਰਗ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਲੈਨਿਨ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਕਥਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ:-

"ਇਕੋ-ਇਕ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਲੋਤਾਰੀਆ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭੇ ਪੀੜਤ ਜਮਾਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਨਿਛਾਲ ਨ।"

["Marx's philosophical materialism alone has shown the proletarian the way out of spiritual slavery in which all oppressed classes have hitherto languished".(Lenin).]

* ਇਹ "ਰੂਹਾਨੀ-ਗੁਲਾਮੀ" (spiritual-slavery) ਕੀ ਹੈ ?

* ਇਸ ਤੋਂ, 'ਮੁਕਤੀ-ਮਾਰਗ' ਕੀ ਹੈ ?

* ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਗਾਹ-ਦੋਸ਼ਰਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਦਿੱਤਿਆ ਕਿਹਾ : * 'ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਆਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਰਲੋਤਾਰੀਆ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਆਰਥਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

["Marx's economic theory alone has explained the true position of the proletariat in the general system of Capitalism".(Lenin).]

* ਇਹ "ਇਕੋ-ਇਕ" (Alone), 'ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਆਰਥਕ-ਸਿਧਾਂਤ' ਹੀ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕੀ ਹੈ ?

ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਹਵਾਲਿਆਂ:

- (1) ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ-ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ-ਗੁਲਾਮੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਗਾਹ-ਦੋਸ਼ਰਾ ਹੈ।
- (2) ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਆਰਥਕ-ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਪਰਲੋਤਾਰੀਆ ਦੀ ਸਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਅਮਲ ਦੀ ਸੋਧ ਦਾ ਗਾਹ-ਦੋਸ਼ਰਾ ਹੈ।
- (3) ਵਿਗਿਆਨਕ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਜਿਸ ਬਗੈਰ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਪੂਰਾ, ਇਕ-ਪਾਸਤ ਅਤੇ ਬੇਜਾਨ ਹੈ, ਨੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਤਾਰ-ਨਿਤਾਰ ਭਾਵ, ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ "ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਸਲੋਠਨ ਦੀ ਏਕਤਾ" ਦੇ ਨੇਮ ਦੀ ਕਾਰਬੰਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਹਟਵੀਂ ਕੋਈ ਸੋਧ "ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਮਾਤੀ-ਘੋਲ ਦੇ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਹਨ।

ਇਸ ਸੋਧ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਅਤੇ (ਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ) ਆਪਣੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਰਥ ਭਰਨੇ, ਇਹ ਬੋਠ ਰਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ "ਸੋਧਵਾਦ" ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਵਾਂਗ, ਸਮਾਜਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਮਿਕਦਾਰੀ ਤੋਂ ਸਿਫਤੀ ਰੂਪ ਰਾਹੀਂ ਪੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਤਾਂ ਪੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਪੱਕੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਹਰੇ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ, ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ "ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ" ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ; 'ਸੋਧਵਾਦ' ਅਤੇ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ' ਕੁਰਾਹੇ (ਗਲਤ ਗਾਹ) ਹਨ। ਇਹ ਬੱਚਗਾਨਾ-ਪਣ ਐ, ਪਰਪੱਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੁਰਜੂਆ ਅਤੇ ਪਰਲੋਤਾਰੀਆ ਵਿਚਾਰਕ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚਾਰਕ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਮਝੋ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੱਤ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਲਾਭ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ "ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ" (opportunism) ਹੈ। ਜੋ ਜਾਣਦਿਆਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਲਾਭ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ "ਇਮਾਨਦਾਰ-ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ" ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਖਰਬਨਾਕ ਸੱਦਦਾ ਹੈ। (Honest opportunism is the most dangerous" -Marx)

ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਪਰਚਾਰ; 'ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਬੀਤੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ', ਇਹ 'ਪੁਰਾਣਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਹੈ, ਇਹ 'ਫੇਲ੍ਹ' ਹੈ, ਆਦਿ, ਹੋਣ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ 'ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਦਾਰਥਵਾਦ', 'ਆਰਥਕ-ਸਿਧਾਂਤ' ਅਤੇ 'ਵਿਗਿਆਨਕ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ' ਬਾਰੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਉਣੀ-ਬੋਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਥਾਂ, ਜੜ੍ਹਤਾ (ਖੜੋਤ) ਮੱਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੱਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੋਚ ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ।

"ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਰੋ" ਦੇ ਅੱਝੜਵਾਹ ਹੁੰਡਲੇ, ਸਮਾਜਕ ਬਦਲਾਓ ਵਿਚ, ਇਕ ਬੋਲੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ। ਸੂਝ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਸਿਖਰ (ਫਲਸਫਾ) ਹੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ 'ਗਾਹ ਦੋਸ਼ਰੇ' ਤੋਂ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ: ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ 'ਇਹ ਇਕੋ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹਨ, "ਫੁਟੋਰੀ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ", ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੁੱਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਕਥਨ,

["ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਹ ਮੁੱਢਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਗੈਰ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੁੰਡਲੇ ਅਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੇ।" (ਦਾਸ ਕੋਪੀਟਲ, ਸਵਾ...), ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਡੰਗੇ ਕੁਝ 'ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ' ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, "ਬਸ ਇਹੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਹੈ?" ਉਹ ਚਲਾਕ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ 'ਚਲਾਕੀ' ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਗੈਰ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦ', ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਇਕੋ ਗੱਲ" ਵਾਦ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਦ ਵਿਚ "ਇਕੋ ਗੱਲ" ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ: ਪਦਾਰਥਕ ਮੁੱਢਲਾ ਹੈ ? ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਮੁੱਢਲਾ ਹੈ ? ਜਿਵੇਂ ਪਦਾਰਥਕ-ਹਰਕਤ ਦਾ ਹਰ ਰੂਪ "ਪਦਾਰਥਵਾਦ" ਹੈ।

ਇਹੋ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ; ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਇਕੋ "ਫੁਟੋਰੀ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ" ਦੇ, "ਉਜਰਤੀ-ਗੁਲਾਮੀ" ਦੇ ਖਾੜੇ ਦਾ, ਹੋਰ ਕਾਹ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹੀ ਗਾਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵੱਲ ਵਿਕਾਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੁੱਲ ਦਾ ਕਿਰਤ ਸਿਧਾਂਤ' (Labour-theory of value) ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਖਾਤਮ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਬਗੈਰ ਵਸਤੂ (goods) ਅਤੇ ਜਿਣਸ (Commodity) ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ 'ਲੋਭ-ਬਿਊਰੀ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁਲਾਵਾਰਾਵਾਦ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪੱਤਰ (ਮੰਗ-ਚਾਰਟਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ (ਫੁਟੋਰੀ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ) ਇਕੋ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸ ਮਾਨਤਾ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਮਲ ਬਗੈਰ ਬਦਲਾਓ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ) ਸੰਪਰਕ-94174-09216

ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜਤਾ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਲਈ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪਕੇਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਇਕ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁਲ-ਅਕਸਦ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਨਿਰਚਤ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪੀਆਂ ਕਲਾਤਮਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਗੁਣਾਤਮਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਦੀ ਜੋੜ ਮਾਪੋ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਯਾਹ ਪਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇਕ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਿਤਾੜਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਜੋਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਧਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ-ਕਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ, ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ, ਉਕਾਉ ਤੇ ਨੀਰੋਗ ਪਾਠਕ੍ਰਮ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੱਥਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਤੋਂ ਦਬਾਅ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਕ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰਾਸ਼ਰਥਕ ਰਵੱਈਆ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ-ਅਸਤਕ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ 'ਬਣਾਏ' ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ-ਸੁਤੁੰਦੇ ਇਨਸਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਜੋਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਿੱਲੇਬਸ ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਚਿਣਗ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ

ਸਿੱਖਿਆ ਜੀਵਨ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਣੀ ਹੋਵੇ

ਪੜ੍ਹਨ-ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਗੋਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਬਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਘੱਟਾ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਛੋਟੀ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਝ-ਸਮਝ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਤਮਾਤਮਕ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਈ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜੁਆ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪੁਸ਼ਟ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬੋਝਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੁਝ ਟੋਪਿਕ ਸਤਹੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟ-ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਟੋਪਿਕ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਪੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬੱਚਾ ਸਾਰਾ ਸ

ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ 'ਕੋਈ ਲੀਡਰ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਵਾਲੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ

ਬਹੁਤੀ ਸਮਝ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਉਮਰ ਦੇ ਸੱਤਵਾਂ ਦਹਾਕਾ ਟੱਪਣ ਲਾਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਕੋਈ ਮੁੱਢ-ਫੁੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਜਵਾਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਟੱਡੀ ਸਕੂਲ ਲਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਵੱਧ ਗੁਣੇ ਆਗੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਯੁੱਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀ ਸੋਧੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਹਰ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣਾ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਏ ਜਗੀਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਦੇ ਮੰਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਈ ਤਾਂ ਮਾਂਗ ਵੀ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਗੀਰ ਯੁੱਗ ਦੀ ਥਾਂ ਪੁੰਜੀਪਤੀ ਯੁੱਗ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਵਾਬਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਤੇ ਤਹਿਸ-ਨਕਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ। ਸਟੇਵ ਚੁੱਲੇ ਦੀ ਕਹਿ ਉੱਤੇ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਹੀਟਰ ਨੇ ਸਟੇਵ ਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਗੁਰਮ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਦਾਂ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡ-ਟੱਡ ਵੇਖਦੇ ਸਾਂ।

ਦਾ ਡੱਬਾ ਕਿਸੇ ਫਰਿਜ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਗੂ ਸੰਸਾਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਸਿਰਫ ਏਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਿਕਮਾ ਬੰਦਾ ਨਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਹ ਦਾਤ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਹਿਮ ਨਾਲ ਡੁੱਗੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹਰ ਗੱਲ ਏਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆ ਗਿਆ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਆਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਤਰਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਗੁੱਲੀ-ਭੰਡਾ ਖੜਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਜਲੂਸ ਵੀ ਕੱਢ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਇੰਜ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੀ ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਸਾਲ ਲੰਘਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤੀ ਚੁਭਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਹ ਆਗੂ ਵੀ ਇਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਕੰਮੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਖਰੀਦ ਨਾ ਸਕਣ ਜੋਗੇ ਬੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਕਾਰ ਉੱਤੇ ਬਰੀਟਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਾਗਵੀ ਕਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕੋ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਟੋਟਕੇ ਬੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਂਗ ਦੱਸਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਤੱਕ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਏਦਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ, ਪਰ ਓਥੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੇ ਨਿੱਜ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਪੱਛਾ ਸਮਾਜ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਬਾਰੇ ਇਥਲਾਕੀ ਮਿਮਾਰ ਤੋਂ ਗਿਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਆਈਆਂ ਟਿਪਣੀਆਂ ਵੀ ਸਹਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲੱਗਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਯੁਕਤ

ਮੇਰਾ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਲੋਕ ਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਾਸ ਲੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ-ਆਪਣੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜਨਤਾ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਪ-ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਉਹ ਕੁਝ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਜਨਤਾ ਨੇ ਝੋਲੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੰਨ ਕੇ ਲੱਗਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਯੁਕਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯਾਰੀ ਹੈ। ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਐਤਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਦਰਅਸਲ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿੱਤਣ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਠੰਗਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇ ਪੱਥ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਪੱਥ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਵੇ, ਟੋਏ ਆਦਿ ਸਭ ਬੇਮਾਅਨੇ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਪਾਰਟੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਭਰਮਾਉ ਦੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਕਈ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰੀ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਨਤੀਜਾ ਆਉਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਪਰ ਸੱਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੋਦੀ ਜੀ ਦੁਰਬੀਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹਨ। ਜੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੱਕ ਦੁਰਬੀਨ ਦੀ ਅਕਸਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਗਦੇ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੁਰਬੀਨ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਤਾਹੀਓਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਵੰਸ਼ ਤਿੰਨ ਸੂਬੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਛੱਡੇ ਹਨ। ਬੀ ਜੇ ਪੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ

ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੰਬਾ ਬਣਨਗੇ। ਜਨਤਾ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਐਤਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਦਰਅਸਲ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਤਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੱਢੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਜਨਤਾ ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਫ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਧਰਤੁ ਵਿਜੈ ਬੰਬੋਲੀ

ਜਲ-ਸੰਕਟ ਹੁਣ ਹੱਟੀਆਂ-ਭੱਟੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਨਿਘਾਂਤ ਕੱਚੇ ਹਾਂ, ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਹੱਥੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਮੌਲਿਆਂ-ਮੁਸਾਫ਼ਿਆਂ, ਲੱਗਰਾਂ-ਛਬੋਲਾਂ, ਨਗਰ-ਗੀਰਤਨਾਂ, ਸ਼ੋਭਾ-ਯਾਤਰਾਵਾਂ, ਚਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਜਾਂ" ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਚਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਰਾਮ-ਕਥਾ ਸੁਣ ਸਕੋ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮੱਠ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਿਆਨ ਦਿਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ।

ਵੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਇਹ ਡੇਮ ਬਾਸਗੁਡਾ ਤੇ ਹੋਰ 7-8 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰਾਨ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁੱਟ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਅੜਾਜਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਚ '98 ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਗਠਨ (ਲੋਕ-ਪਾਰਟੀ) ਦੀ ਗੁਪਤ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤਲਾਬ ਉਸਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ। ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਕੁਝ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਰਪੰਚਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਰਕੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਚਾਰ ਸੌ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜੇ "ਸਰਕਾਰ ਜੀ" ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਠੱਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕੰਮ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ। ਦਰ-ਅਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਹਾੜੀਵਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਦਿਹਾੜੀ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ (104000x50x2 ਗੁਣਾਂ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ।

ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਅਤੇ 1 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਆਇਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੁੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਮੁਤਾਬਿਕ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਲੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਢੰਗ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਾਨ/ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਸਟਮ, ਜਿਸ 'ਚ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਕੰਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਤਲਾਬ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਗੋਥੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਚਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਦੋਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਪਰਵਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਗੱਲ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਲਚਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ 260 ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ, ਇਸ 'ਚ ਚੌਦਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕੰਮ ਦਿਨ ਲੱਗੇ ਜਿਸ 'ਚ 100 ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ 14 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਅਖੀਰ 'ਚ ਜੇ ਤਲਾਬ ਬਣਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਚੌੜਾਈ 250 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 20 ਮੀਟਰ ਸੀ। ਕੱਚਾ ਖੰਭੂ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 30 ਤੋਂ 35 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਸੌ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਹਿੱਸੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਨੇ ਵੀਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਥੇ-ਹਵਾ ਸਿੱਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਰਚਸ਼ਮੋ

(ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਰਾਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁੱਲ-230 ਰੁਪਏ

ਗਰੀਬੀਸ ਖੁਸ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਰਚਸ਼ਮੋ ਰਾਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਛਪੀ ਤੀਸਰੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੋਲ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵੇਦਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੁੱਛਾਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲਸਫਾਨਾ ਗਹਿਰਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵੁਕਤਾ ਭਰੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਵਕਤੀ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਉੱਪਰ ਜੰਮ ਗਈਆਂ ਅਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਧੇੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਬਹੁਰੰਗੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਕ ਯਥਾਰਥ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਰਯੋਕਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਧੇੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਨਹਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮੀ ਸ਼ਬਦ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਗੈਰਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵੁਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਂਝੀ ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮਪਾਲ ਦਾ ਕਾਵਿ ਸਫਰ ਭਾਵੁਕ ਮੁਹੱਬਤੀ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵਿੱਚ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕੇਰੇ ਅਤੇ ਮਨੀਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਗਈ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਮਾਨਵੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਸੱਜਰੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾਬੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਮਪਾਲ ਜਦੋਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵਾਇਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਗੀਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅਹਿੰਸੇ ਸਰਚਸ਼ਮੋ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਾ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸਵੈ-ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ੁਕ ਉਮਰ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ-ਯੁਕਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ।

ਤੋਰੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਗਰੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਸਜਾਇਆ ਏ

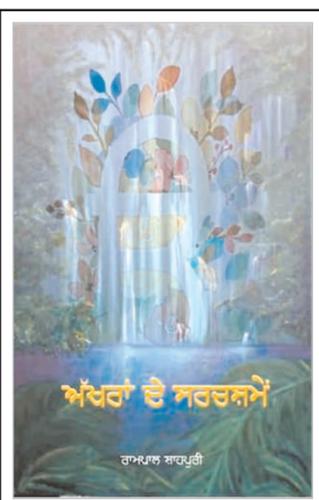
ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਹਿਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਜ ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ।

ਰਾਮਪਾਲ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਿਸੇ ਲਿੰਗਕ ਸਬਜੈਕਟ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਤਿਲ ਭਰ ਵੀ ਰੋਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਬੋਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਦਾ, ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਉਹਨਾਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਵਲਗਣਾਂ ਦੇ ਆਰਪਾਰ ਫੈਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਸੁੰਕਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਹੱਬਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਤਜ਼ੀਰੀ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਬੇਨਾਮੀ ਮੁਹੱਬਤੀ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਵੀ ਕਰਨੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ:

ਜਦੋਂ ਦਾ ਅਇਆ ਹਾਂ ਅਦੀਬਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਕੱਦਸ ਹੋ ਗਈ ਏ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਬੀਆਬਾਨ।

ਪਿਛ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਅਹਿਸਾਸ ਰਾਮਪਾਲ ਦੇ ਚੇਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਿੱਘੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮਿਤ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਜੜਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ 'ਕਰਮਾਤ' ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਫਲਸਫਾਨਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ

ਰਾਮਪਾਲ ਸਾਹਿਬ

ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਘੱਟ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰੋਬਰੀ ਕਰਮਾਤ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਰਲਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਸੰਗ ਪਕੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ:

ਗੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਣ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਹੋ ਗਏ ਉਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣ ਬੈਠੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵਰ ਹੋ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਦੇ ਨੇ

ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਆਸ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਉਸ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮਸੀਹਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਵੇਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਕਾਰੀ ਵੱਲ ਅਗਰਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :

ਅੰਤਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਖੂਹ ਗੋੜ ਦੇ ਚੁਲੀਆਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕਦੇ ਅੰਬਰ ਵਾਂਗ

ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਕਰਮਾਤ ਏ।

ਰਾਮਪਾਲ ਕੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤਲਖ-ਹਕੀਕਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੰਬਲ ਸ਼ੁਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਦਾ ਇਲਮ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੌੜੇ-ਮਿੱਠੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਰਾਪਨ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾਪਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀੜ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮਪਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਧੀਮੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵਿੱਚ ਬੇਨਾ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹ

ਅੱਖ 'ਚੋਂ ਫਲਕਦਾ ਹਾਂ ਕਦੇ ਨਹਿਰ ਵਾਂਗ ਵਗਦਾ ਹਾਂ ਕਦੇ ਆਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਦਰਿਆ ਬਣ ਵਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਦੇ ਨਿਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, ਨੰਗੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਇੱਕ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਰੱਖੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਵੈ-ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ:

ਭਾਂਡਾਂ 'ਚ ਵੀ ਬੁਝਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਦੇ ਮੈਂ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ ਦੀਵਾ ਨਾ ਹੀ, ਇਕੱਲਤਾ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਮਪਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਿਕਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਕਰ ਇੱਕ ਪਰਤੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਪਰਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਪਰਿਪੇਖੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਵਾਤਾਵਨ, ਕੁਦਰਤ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਰਿਸ਼ਤਾਨਾਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਹਿਓ ਰਹੀ ਮਾਨਵੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਫਿਕਰਮੰਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਕ ਸੰਰਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਘੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਰਹਿਤ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਗਹਿਰਾਈ ਤੋਂ ਪਕੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ 'ਬਾਰਬੀ ਸੰਸਾਰ' ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਡੱਤਣ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਹਿਓ ਰਹੀ ਮਾਨਵੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਰਵਾਦਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਫਿਕਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਪੁੰਜੀ ਆਧਾਰ ਨਿਆਮਤਾਂ ਅਤੇ ਉਤਰ-ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਉਕਲੀਅਰ ਪਰਵਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਨਿੰਜਵਾਦੀ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰਾਮਪਾਲ ਨੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਰੂਪ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਠਿਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਰੂਰ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਜਾਂ 'ਆਇਰਨਿਕ' ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਆਲ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੰਡਤ (ਫਰੈਜ਼ਰੀਕ) ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਕਾਵਿ ਬਿੰਬ ਉਸਾਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਸੰਘਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

● ਬਾਕੀ ਅਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ

ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਪਗਡੰਡੀਆਂ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਪੰਨੇ-136, ਮੁੱਲ-250 ਰੁਪਏ

ਨਵਦੁਰਗ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਪਗਡੰਡੀਆਂ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠਕ ਗੋਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਐਨਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੇਖਕਾ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਖਤ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ 'ਪਗਡੰਡੀਆਂ' ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹਰਤ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਛਪਣਾ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖਥੇਪ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖਤ ਲਿਖ ਕੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਲਿਖਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜ਼ਹਿਨੀ ਪਾਠਕ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਚੰਗੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨ ਵਜੋਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੱਛਣਾ-ਭੇਟ ਸੀ, ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਕਦੋਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਮਲੇਟ ਦੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਕਰਨੈਲ

ਬਚਿਤ ਕੌਰ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਹਿਜ ਬਿਰਤਾਂਤ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਸੀ। ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਰੰਗ ਵੇਖੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਗਾਹੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਬੱਚੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਐੱਮ ਫਿਲ ਤੱਕ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਕਵੀ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਐੱਮ ਫਿਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੇਖਿਆ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸੱਤ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਚਾਰ ਖਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਇਕ ਨਾਵਲ, ਦੋ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਸਫਰਨਾਮਾ, ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਸਮੇਤ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇ ਚੰਗਾ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ।

ਹਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ, ਉਹ ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਪਰ ਅਪਰੇਟਰ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੇ ਉਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਲਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਨਾਟਕ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੁੱਢੋ-ਕੁਝੀਆਂ

ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਲਿੰਗ ਬਦਲ ਕੇ ਔਰਤ ਬਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਕਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦਸ ਕਾਫ਼ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਕਾਫ਼ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖਰਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਕਾਫ਼ ਹਨ ਘਰ-ਪਰਵਾਰ, ਬੇਗਾਨਾ ਘਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਇਕ ਅਨੁਭਵ, ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਦੁਨੀਆਂ ਗੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਮੇਰਾ ਬਿਆਸ ਆਉਣਾ। ਲੇਖਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਦੀ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ ਘਰ-ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘਰੋਲੂ ਔਰਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਿਆ। ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਗਾਈਡ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੜਚਨ ਇਹ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਕਲਮ ਰੁਕ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਅੰਦਰਲਾ ਵੇਗ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਲੇਖਕਾ ਨੇ ਕਲਮ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਲੇਖਕਾ ਨੇ 1984 ਵਿੱਚ ਐੱਮ ਫਿਲ ਕੀਤੀ। ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਗੋਝ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੇਪਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 35)

ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਮਿਲਿਆ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੌਰੀ ਸੰਵਾਦ ਹੈ। ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ, ਜਾਪਾਨ, ਲੰਦਨ, ਕੈਨੇਡਾ, ਬੈਂਕਾਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਯਾਤਰਵਾਂ ਨਾਲ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਹਿਜਮਈ ਹੈ ਤੇ ਸੁਹਜ ਭਰਪੂਰ ਵੀ। ਇਹ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਕਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਰਵਾਰ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਸਕਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੂੰਹ-ਪੁੱਤਰ (ਕੁਕੀ, ਜਸਬੀਰ) ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਜ, ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ, ਕਦੇ ਬਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਬੱਸ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਨਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਇਕ ਛੋਟੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਰਨੀ। ਇਕ ਕਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਜਾ ਦੀ ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ, ਨਰਸਿੰਗ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ। ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਚਾਅ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਬਚਿਤ ਕੌਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ, ਭਰਜਾਈਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਪੱਤਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਠਕ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਨਰਸਿੰਗ ਕੋਰਸ ਕਰਦੇ

● ਬਾਕੀ ਅਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ

ਪੁਸਤਕ ਗੀਵਉ

ਬਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਸੱਤਾਧ ਝੱਲ ਚੁੱਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਡੇਢ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਬਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੱਡੇਵਾਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵੁਕ ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਾਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਦੁਆਬੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਜੁਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਠਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ, ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਉਮੀਦਾ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਗੀਵਉ

ਬਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਸੱਤਾਧ ਝੱਲ ਚੁੱਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਡੇਢ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਬਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੱਡੇਵਾਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵੁਕ ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਾਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਦੁਆਬੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਜੁਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਠਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ, ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਉਮੀਦਾ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਰਾਠਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਰੂਪ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ : ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲ ਮੁੱਲ : 200 ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ : ਸ਼ੁਸ਼ਿਲਾ : 124

ਸਪਤਰਿਸ਼ੀ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਜਦ ਕਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਲਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਲੋਕ-ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ, ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਪੁਜ ਵਿਧੀਆਂ, ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਿਰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਜੁੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਿੰਨ-ਚਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪੁਜ ਵਿਧੀਆਂ, ਮੰਨਤਾਂ ਮਨਤਾਂ, ਵਰਤ-ਵਰਤਪਾ, ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਸ਼ਗਨ ਵਧੇਰੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਇਕੋਠੀ ਵੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ-ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਦੂ-ਟੁਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਬੀਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੜਾਵ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਸੁੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ-ਵਿਵੇਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਾ ਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲੈ ਕੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ

ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੱਚ

ਰਾਜਪਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ ਪੰਨੇ-108, ਮੁੱਲ-200 ਰੁਪਏ

ਸਪਤਰਿਸ਼ੀ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਕਵਿਤਾ ਸਹਿਜ ਮਤੇ ਉਪਜੀ ਰੂਹ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਰਸਾਤ ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਚਾਰ ਸੁੱਚਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਰਸਮੀ ਠੀਕ ਠੀਕ ਪੂਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਖੀ ਵੇਲੇ ਸੱਚੇ ਖਿੱਤੇ ਫੱਲਾਂ 'ਤੇ ਈਆਂ ਤਰਲ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਦੁਣ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕੇ ਤਨ-ਮਨ ਨੂੰ ਸਰਬਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਰਫ਼ ਪੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਲਹਿ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਵਿਤਾ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਜਾਹ-ਜ਼ਲਾਲ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕੰਨਣ ਕਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਲਮਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਦ ਦੇ ਪਰਚਮ ਤੱਕ ਮੱਠੇ ਨਾਲ ਮੱਠਾ ਜੋੜ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਉਤਾਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਵੀ ਆਏ।

ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੱਚ

ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਰਫ਼ ਪੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਲਹਿ ਤੁ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰ' ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਬਠਨਾਲਾ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹੀਨੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਫ਼ਤਰ ਬਠਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਕਵੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬਿਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਤੀ ਕਲਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹੀਨੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ-ਆਪਣੀਆਂ ਢੰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ, ਬੋਝ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 21 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਗਲਾ ਨੇ ਲੋਕ ਕਵੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਫ਼ਤਰ ਬਠਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ 'ਚ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਗ੍ਰਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਹਨ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਘੱਟਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਵੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਚਣੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਲਮ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਭਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖਾਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗਜ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਚੋਰ 'ਚ ਰਾਮ ਸੁਰੂਪ ਸ਼ਰਮਾ, ਤਰਸੇਮ, ਬਘਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਗਜੀਤ ਗੁਰਮ, ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਭਦੌੜ, ਸੀ. ਮਾਰਕੋਡਾ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਾਰਕੋਡਾ, ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਚਿੱਲਵਾਂ, ਪਰਮ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਜੜਾ, ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰ, ਸੁਰੂਪ ਚੰਦ ਗਰੀਬੜ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਹਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਹੰਡਿਆਇਆ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਐੱਸ ਐੱਸ ਡੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਨਵਾਰ ਕੀਤਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਅਕੈਡਮੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਰੋਹਤਕ-ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਕੋਲੋਂ ਰੋਹਤਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਫਲਤਾ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਹੋਰਵਰ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ 23ਵੀਂ ਸਾਲਾਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸਵਾਗਤੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ, ਜਸਵੀਰ ਗਿੱਲ, ਲਾਲੀ ਧਨੋਆ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਅਮੋਕ ਭੋਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ 'ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਸ਼ਾਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ' ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਆਤਮ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਵੀ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਇਕੱਲਾ ਸਰੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਵਰਿਮਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚੌਹਾਣ ਤੇ ਸੁਰੀਲ ਦੁਸ਼ਾਂਤ, ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ। ਅਗਲਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਸ਼ਾਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ' ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਮੋਕ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੱਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ' ਦੇ ਸਫਲਤਾ ਉਪ-ਭਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਕਈ ਅਹਿਮ

ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਧੁੰਗਰ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਚਾਲੀ ਦਿਨ' ਉੱਪਰ ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਡਾ. ਧੁੰਗਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸਜਦਾ ਗਿਆ। ਦੋਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਸਵਿੰਦਰ, ਕਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਓ, ਸੁਰੀਲ ਦੁਸ਼ਾਂਤ, ਦਰਸ਼ਨ ਚੌਹਾਣ, ਜਸਵੀਰ ਗਿੱਲ, ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਹਰਮ ਮਾਨ, ਸਤੀਸ਼ ਗੁਲਾਟੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਚੌਸੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਜਸਵੰਤ ਜ਼ਰਾਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਅਮੋਕ ਭੋਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ 'ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਸ਼ਾਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ' ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਆਤਮ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਵੀ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਇਕੱਲਾ ਸਰੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਵਰਿਮਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚੌਹਾਣ ਤੇ ਸੁਰੀਲ ਦੁਸ਼ਾਂਤ, ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ। ਅਗਲਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਸ਼ਾਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ' ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਮੋਕ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੱਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ' ਦੇ ਸਫਲਤਾ ਉਪ-ਭਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਕਈ ਅਹਿਮ

ਸਮਕਾਲ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ : ਨਵੰਬਰ 2023

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ' ਦਾ ਲੋਕ-ਅਰਪਣ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਫ਼ੀਨਾ ਨੇ ਹੁਣ ਦੇ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਸਲੇ ਸਤਲੁਜ-ਜਮਨਾ ਲਿੰਕ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੇੜਾ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਦੁਹਰਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰਥਿਕ ਚੁਣਵੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੇਖ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਮਾਲਟਾ ਕਾਫ਼ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇੜਾ ਹੁਰੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। 'ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਥ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਅਤੇ ਕੁੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਤੀ ਪਰਚਾ ਪੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਖੇੜਾ ਹੁਰੀਂ ਮਸੀਹਾ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁੜੇ। ਮੈਗਾਸਾਸੇ ਐਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਪ੍ਰ. ਸੰਦੀਪ ਪਾਂਡੇ ਲਖਨਊ ਨੇ ਅਜੋਕੇ

ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਿਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੀੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੇੜਾ ਵਾਂਗ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਦਾਅ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਵਕਤਿਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਬਲਵੰਤ ਖੇੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ। ਅਸੰਭਵ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਿਆਂ ਡਾ. ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ ਗਰਗ ਨੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨੀਨੁਮਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜੂਝਣਾ ਸਿਖਾਵੇਗੀ। ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਅਜੇ ਬੱਗਾ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਡਮ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਨੰਦਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ, ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਤਾਰ, ਓਮ ਸਿੰਘ ਸਟਿਆਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਰੁਣਾ ਜੀ, ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਚੌਠੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਰਾ ਕਮੇਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੰਤਰਦਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੰਜੀਵ ਅਰੁਣਾ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁੱਖ਼ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ, ਮਾਨਸਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਵਰਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ

ਨਭਾਲਾ : ਸਾਹਿਤਕ ਪਿੱਛ ਨਭਾਲਾ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੀਤ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਵਰਿਮਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚੌਹਾਣ ਤੇ ਸੁਰੀਲ ਦੁਸ਼ਾਂਤ, ਡਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ। ਅਗਲਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਸ਼ਾਕਾਲੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ' ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਮੋਕ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੱਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ' ਦੇ ਸਫਲਤਾ ਉਪ-ਭਾ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉੱਪਰ ਕਈ ਅਹਿਮ

ਦਿਆਲਪੁਰੀ, ਮਨੋਜ ਰਗਵਾੜਵੀ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੀ, ਪ੍ਰਿੰ. ਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਘੱਗ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗੋਦੇਪੁਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਵਿਰਲੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਾਕਰਪੁਰੀ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐੱਸ ਡੀ ਓ, ਸਤਰਾਜ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਸੀ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਘੁੱਮਣ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ, ਮੌਣ ਸਿੰਘ ਭੋਟੀਵਾਲਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ) ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਜ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਸੀ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਘੁੱਮਣ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ, ਮੌਣ ਸਿੰਘ ਭੋਟੀਵਾਲਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ) ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਜ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਸੀ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਘੁੱਮਣ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ, ਮੌਣ ਸਿੰਘ ਭੋਟੀਵਾਲਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ) ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸਭ ਦੀਆਂ

ਇਸ ਸੱਜਰੇ ਅੱਕ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ (ਐੱਸ ਦੀ ਗੱਲ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਿਕਰਮਦੀ ਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਤਰਕਾਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੌਲੀ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ। ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਾਬੰ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿੱਛੜ ਗਏ ਸਨ, ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੋਗ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜ਼ੀਰਵੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਸੋਗਾਤ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਹਰਭਜਨ ਖਹਿਰਾ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹਰਿਲ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਜੱਸੀ ਰਾਏਪੁਰੀ, ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਰੰਗ ਹੋ ਗਏ। ਜ਼ਰ ਇਕਬਾਲ ਜ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ/ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਰਾਣਾ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। 'ਹੰਗੇ ਦਾ ਲਾਲ' ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੰਗੇ ਭੰਗਲ ਦੀ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰੀਤ (ਹਿੰਦੀ) ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਾਲਮ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਗੀਵਿਊ ਵੀ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ ਕਾਫਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾਫਲਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਲੜੀਵਾਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤਰਕੀਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਦਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾਫਲਾ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸਿਮਰਨ ਧੁੰਗਰ ਤੇ ਦੁੱਖਭੰਜਨ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ, ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਕੋਚਰ, ਦਿਪਕ ਬਾਲੀ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ, ਤੁਲੋਚਨ ਲਚੀ, ਅੰਜੂ ਵੀ ਰੰਗੀ, ਮੀਨਾ ਮਹਿਰਕ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਬਿਸਰਾਓ ਤੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੌਰ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੌਕੇ ਅਦੀਬਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਰਹਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੁੰਗਰ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਿਆ। ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਕਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਦਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਆਏ ਕਵੀ ਤੇ

ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇਲ ਨੂੰ ਕਾਵਿਮਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਕੋਚਰ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ, ਤੁਲੋਚਨ ਲਚੀ, ਮੀਨਾ ਮਹਿਰਕ, ਅੰਜੂ ਵੀ ਰੰਗੀ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਬਿਸਰਾਓ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੌਰ ਸਿੰਘੂ, ਬਿਸ਼ੇਬਰ ਅਵਾਖੀਆ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮੀਸ਼ਾ, ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ ਭਿੰਡਰ, ਹਰੀ ਸਹੋਤਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਭਰੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਜੇਲੀ ਗੰਗਾ, ਸਿਮਰ ਕੌਰ ਬਠਿੰਡਾ, ਲਾਡੀ ਭੁੱਲਰ, ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਮਹਿਕ, ਵਿਸਾਖਾ ਪੁਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਇਸ ਪੂਰ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮੌਕ ਸੋਚਾਲਨਾ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਿਰਨ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਨ ਧੁੰਗਰ ਨੇ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਆਏ ਸਭ ਅਦੀਬਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਪੰਨਵਾਰ ਕੀਤਾ।

ਲੇਖਕ ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਬਠਨਾਲਾ : ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਰਜਿ. ਬਠਨਾਲਾ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇਜਿੰਦਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾਕਟਰ ਅਨਨੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟੱਲੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਠਨਾਲਾ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਤਨ ਓਮ ਪੁਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਲਝਕੇ ਡਾਕਟਰ ਕਵਿੰਦਰ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਹੋਈ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇਜਿੰਦਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ "ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਨਮਾਨ" ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਉਚਿੱਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਲ 2022 ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗਰਾਮੀ ਲਹਿਰ : ਅਕਤੂਬਰ 2023

ਇਸ ਸੱਜਰੇ ਅੱਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਰਜਾ ਕਾਲਮ ਦਾ ਕਾਲਮ ਅਤੇ ਵੁੱਕਵੀ ਤਸਵੀਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨੂੰ ਦਾ ਮੁੱਕ ਚਿਤ੍ਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰ. ਜੈ ਪਾਲ ਦਾ ਲੇਖ ਮੱਦੀ-ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ 'ਚ 'ਮੁਤਬਾਦਲ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਹੇਠ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਠੰਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀ-20 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਹੋਈ ਅਥਾਹ ਲੁੱਟ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਲਸਾ ਦਾ ਲੇਖ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਜ਼ਨਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਕਾਲਮ ਵੀ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਇਕਬਾਲ ਹੁਸੈਨ ਸੰਘਿਆ ਨਹੀਂ' ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਹਿਮਦ ਕਲੀਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਮਾਸੀ ਜੰਕੜ' ਵੀ ਹੈ। ਖਬਰਨਾਮਾ ਵੀ ਹੈ।

'ਮਹਿਕ ਪੀੜਾਂ ਦੀ' ਦਾ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਕੈਲਗਰੀ : ਅਰਪਣ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਇਕੱਤਰਤਾ ਡਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਸਕੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੱਗੜ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਹਿਤਕ ਸੀਐੱਚ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਜੋਗਾ ਮਹਾਂ ਖੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਿਰੋਧ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੈਲਗਰੀ : ਅਰਪਣ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਇਕੱਤਰਤਾ ਡਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਸਕੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੱਗੜ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਹਿਤਕ ਸੀਐੱਚ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਜੋਗਾ ਮਹਾਂ ਖੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਿਰੋਧ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਾਚਕਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐੱਲਾ ਦਾ ਲੇਖ 12 ਨਵੰਬਰ ਦੀਵਾਨੀ 'ਤੇ ਐਤਵਾਰਤਾ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐੱਲਾ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾਲਰ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੌਮਾਂ-ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨ ਵਰਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਿੱਝੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਣ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਗਿੱਝੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਐਨੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਧਰਲੇ ਵਸੇ ਬਹੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵਿਛੋੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਪੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੁਝ ਦੁਖਦਾਈ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਾੜੀ ਤਕਦੀਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਡੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਜ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜੇ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰੀਬੋਂ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾ ਸੋਚਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਣ ਵੀ ਕਿਉਂ? ਜਿਹੜੇ ਡਾਲਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਮਿਨਤ ਨਹੀਂ ਕਮਾਈ ਹਨ। ਇਧਰਲੇ ਅਨੰਦ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਗੇ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ

ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਫਾਪਾਂ-ਫਲੋਂ, ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾੜਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕੱਲੇ। ਐਵੇਂ ਨੂੰ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸੀਦਾ, ਜਖਮ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਲੇ। ਪੁੱਜੇ ਖਰਚ ਲਿਆ ਕਰ ਬੱਲਿਆ, ਰੱਖੀ ਨਾ ਜਾ ਭਰ ਭਰ ਗੱਲੇ। ਹਿਮਤ ਬਹੁਤ ਉਦੋਂ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਲੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਨਾ ਦੇ ਯਾਰਾ, ਜਿਹੜਾ ਭਿਠਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਬੱਲੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਵਧੋ ਜੋ ਅੰਗੇ,

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ

ਉਸ ਦੀ ਹੋਵੇ ਬੱਲੇ, ਬੱਲੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਦੁਨੀਆ ਚੱਲੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ, ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਕੱਲ-ਮ-ਕੱਲੇ। ਚੰਗੇ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ 'ਮਾਨਾ', ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੱਲੇ।

ਜੋ ਤੂੰ ਕੀਤਾ

ਜੋ ਤੂੰ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਕਰ ਨੂੰ ਸਕਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਖਾ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਲੜਦਾਂ ਨੂੰਰੇ ਨਾਲ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਲੇ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ, ਫਿਰ ਰਲ ਜਾਣ ਬਥੇਰੇ ਨਾਲ। ਯਾਰਾਂ ਛੱਡੀ ਕਸਰ ਕੋਈ ਨਾ, ਸੱਟਾਂ ਜ਼ਰੀਆਂ ਜੇਰੇ ਨਾਲ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਅਕਲ ਆਪਣੀ ਨਾਲ, ਲੋਕੀਂ ਜੋੜੇ ਭੇਰੇ ਨਾਲ। ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਰੋਣਕ ਆਈ, ਪੁੱਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੇਰੇ ਨਾਲ। ਦਿਲ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਇਕ ਨਾਲ, ਬੇਦੇ ਤੁਰਨ ਬਥੇਰੇ ਨਾਲ। ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਇਆ 'ਮਾਨ', ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਸਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ।

ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਨਾ ਆਣਾ

ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਜੇਬਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਨੋਟ, ਲੀਡਰ ਕਹਿੰਦੇ, "ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਇਓ ਟੋਟ"। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਆਣਾ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ, ਹੁਣ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਆ ਜਾਣਾ ਲੋਟ। ਤਨ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਚੋਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਛੋਟੀ ਠੀਕ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਕਰੋ ਦਿਲ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਚੋਟ। ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਲੋਈ ਦੀ ਝੁੱਕਲ ਮਾਰ, ਨੱਥ ਕਦੇ ਨਾ ਹਟਦੀ ਯਾਰ ਪਾ ਕੇ ਕੋਟ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਘਾਟਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਜੀਵਨ 'ਚ, ਜਿਸ ਬੇਦੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਯਾਰ ਬੋਟ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝੋ, ਜੋ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲਾਈ ਜਾਣਦਾ ਬੋਟ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਲਾਭ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਸ਼ਿਅਰ ਜੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕਰਨ ਕਰਾਹੀ ਚੋਟ।

ਹੰਕਾਰੀ ਹਾਕਮ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਚਾਰੇ, ਦਿਸਦੇ ਨਾ ਫਿਰ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰੇ। ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਈ ਸਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਸਰਕਾਰੇ? ਹੰਕਾਰੀ ਹਾਕਮ ਕੀ ਜਾਣੇ, ਕਿੱਦਾਂ ਲੋਕੀਂ ਕਰਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ? ਇਹਨਾਂ ਨੇੜਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਝਗੜੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ। ਹਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਇਹ ਨੇੜਾ,

ਕੁੱਝ ਨਾ ਬੋਲਣ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਨੇੜਾ ਵੇਟਾਂ ਲੈਂਦੇ, ਲਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਲਾਰੇ। ਮੁੜ ਉਸ ਨੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਬਣਨਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ 'ਮਾਨ', ਜੋ ਨਾ ਜਨਤਾ ਹਿਮਤ ਹਾਰੇ।

ਮਾਰ ਗਏ ਸਾਡੇ ਹੱਕ

ਮਾਰ ਗਏ ਸਾਡੇ ਹੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ, ਤੋੜ ਗਏ ਸਾਡਾ ਲੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਕੰਮ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪ ਹੀ, ਕਰਦੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਬੇਗਾਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੇਗਾਨੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਸਾਨੂੰ ਤੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਉਹ ਗੈਰਾਂ ਨਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਅੱਕਦੇ, ਪਰ ਸਾਥੋਂ ਜਾਂਦੇ ਅੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਰਹੇ ਪੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾ ਖੋਭਣ ਤਾਂ ਨਾ ਭਰਦੇ, ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਾ ਵਧ ਜਾਵੇ, ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਾ ਡੱਕ, ਭਰਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ।

ਜਨਤਾ ਹੀ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਪਿਸੇ

ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਾ ਕੋਈ ਪੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸਾਝੂ ਕੀ?

ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਮਾਂ ਕਹੀਏ? ਜੋ ਕੁੱਝ 'ਚ ਮਰਵਾਏ ਪੀ। ਜਨਤਾ ਹੀ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਪਿਸੇ, ਨੇੜਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਵੇ ਕੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੁਲਦੇ ਨੇ, ਰੱਜ ਲਏ ਜੋ ਬੋਤਲ ਪੀ। ਉਹ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰੇ, ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪੀ। ਇਹ ਮਤਲਬਪੁਸਤ ਬੰਦਾ, ਰੱਬ ਪਿਆਏ ਦੁੱਖ 'ਚ ਹੀ। ਚਾਹੇ ਕੱਲ੍ਹ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨੂੰ, ਆਸ ਸਹਾਰੇ ਰਹੇ ਸਭ ਜੀ। ਉਥੋਂ ਉੱਠ ਜਾਵੇ ਨਫਰਤ, ਜਿੱਥੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਗੇ ਬੀ। ਕਿਉਂ ਜੋਜੀ ਜਾਵੇਂ ਪਨ ਤੂੰ? ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣਾ ਧੋਲਾ ਵੀ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆਂ ਦੀ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਨਾ ਕੀਤੀ ਸਭ ਨੇ ਗੱਲ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਜਾਣਗੇ ਮੌਤ ਕੁਲਹਿਣੀ ਵੱਲ। ਵੇਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਵਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਜਿਹੜੇ ਲਾਣ, ਜਿੱਤਣ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਫਿਰਨ ਬਚਾਏ ਖੱਲ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੇ ਇੱਥੇ ਦੇਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੈ ਇਹੋ ਹੱਲ। ਝਗੜੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਮਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਯਾਰ ਬਰਬਾਦ, ਰਲ ਕੇ ਬਹਿ ਕੇ ਕਰ ਲਓ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮਲਲੇ ਹੱਲ। ਜਿਸਦਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਹਟਣ ਕਿੱਦਾਂ ਯਾਰੇ ਗਿਸ਼ਤਬੱਲ, ਜਦ ਉੱਤੇ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਭ ਦੀ ਇੱਕੋ ਗੱਲ। ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਨੇ, ਕੁੱਝ ਵੀ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੱਲ, ਮਾਂਪੇ ਹੁਣ ਪਛਤਾਣ ਬੜਾ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਘੱਲ। ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਜੰਗ 'ਚ ਬਣਾ ਲਓ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ, ਨਾ ਜਾਣੇ ਮੌਤ ਆ ਜਾਵੇ ਕਦ ਚੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ। ਸੰਪਰਕ-99158-03554

ਪਰਵਾਸੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰਥਕ ਗੱਲਬਾਤ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਨੇ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਤੇ ਪੀੜਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਗਤੀ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਵਾਸ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 30 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਸਣ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਕਾਰੀਗਰ, ਵਿਉਪਾਰੀ, ਮਿਹਨਤ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਧਨਾਚ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਬਿਹਤਰ ਜੀਵਨ ਹਾਲਤਾਂ, ਬਿਹਤਰ ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਅੱਜ ਤੀਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਵਾਨ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਿੰਨ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੀਡੀਆ ਤਰਜਮੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ, ਕਰਵਾਉਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਡੀ ਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਰਚਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਗੀਤ' ਤਹਿਤ 'ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਤੇ ਪੁੱਲੀ-ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮਾਰਗ ਵਜੋਂ ਚਰਚਿਤ ਸ਼ਾਇਰ ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੋਜੂਦ ਸਨ। ਔਕਰ ਰਾਜੀਵ ਖੰਨਾ ਸਨ, ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਨ। ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ 8-10 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ

ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। 'ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ' ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ, ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਰਟੀਕਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਇਕ ਖਾ ਤੋਂ ਮੌਹ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾ ਦਾ ਇਕ ਚੀਅ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਹ ਖੁਫ਼ਾਨ, ਇਹ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਨਿਊ ਜੀਲੈਂਡ ਦੀ ਪੀ ਆਰ

ਲੈਂਡੀ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਘੱਟ-ਪੜ੍ਹੇ, ਅੱਧ-ਪੜ੍ਹੇ, ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਉਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਫ਼ਸਰੀ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੋਬਰ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਘੱਧ ਦਾ, ਬੰਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜੀ ਸੋਚ, ਕਿਹੜੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਫ਼ਟਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਹਿਣ ਦੇ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਹਨ। ਮੁਢਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚੇ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਮਦਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਧਰਲੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਉਹ ਫੁੱਕਤ ਨਹੀਂ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਵਧੇਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਜਾ

ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਖ਼ਤ : ਕ੍ਰਿਸ ਹੈਜਸ

ਕ੍ਰਿਸ ਹੈਜਸ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਟਿਪਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੀੜਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਹਨਾ ਵੱਲੋਂ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਲਿਖੇ

ਖਤ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਹਾਸਾਗਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਹਨੇਰੇ 'ਚ ਸੋਕੜੇ ਮੀਲ ਪੀੜੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਾਵਾ 'ਚ ਗਾਜ਼ਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰ-ਭੌਤਿਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਢੇਰ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਵਾੜਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਿਪਾਹੀ ਗਠਤ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਹਾਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਭਿਆਨਕ ਹਨ। ਲੜਾਕੂ ਜੰਟ ਜਹਾਜ਼। ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏਗੇ। ਡਰੋਨਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਪਰ ਸਰਬਪ੍ਰਭੂ ਹੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਲੇਸਟੀਆ ਅਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਕੰਨ ਬੋਲੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਯਮਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਕੋਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਤਾਂ। ਚੀਕਾਂ। ਮਲਬੇ ਹੇਠਾਂ ਢੇਰੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਦਦ ਲਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲੇਸਟੀਆ ਕੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਤ-ਦਿਨ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਲਬਾ ਖੜੇ ਕੰਕਰੀਟ ਢੇਰ ਹੇਠ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਪਾਹੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਤੁਰ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਖੂਨ ਰੰਗ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਬੱਚੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੌਤ ਦੀ ਬਦਬੂ। ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਅਲਬੇ ਹੇਠ ਸੜਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਕੰਢੇ ਨਾਲ ਢਕ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਂਢ-ਜੁਆਂਢ ਕਬਜ਼ਿਤਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਜਾਣੀ-ਛਾਣੀ ਹਰ ਸ਼ੈਲ ਮੜਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨੀ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਭੈਅਗੀਤ ਹੋ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਤੁਸੀਂ ਚੀਕਦੇ-ਚਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਜਾਂ ਬਾਪ ਨਾਲ ਚਿੱਠੜ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦੀਲ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲੈਣ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਯਮਕਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਲੱਤ ਜਾਂ ਗਾਂਠ ਖਾਏਗੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅੱਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ ਜਾਂ ਵੀਲਚੇਰਾਂ 'ਤੇ ਰਹੋਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਜੰਨਣ ਲਿਆ ਸੀ? ਕੀ ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀ? ਜਾਂ ਇਹ ਏਸ ਲਈ ਸੀ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋਗੇ? ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲੱਗੇਗਾ? ਮਨ ਦੀ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ? ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ? ਤੁਹਾਡੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ? ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਜਾਣੂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਛੇਤੀ ਹੀ।

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਹੜਤਾ-ਹੜਤਾ, ਮਹੀਨੇ-ਦਰ-ਮਹੀਨੇ, ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ, ਦਹਾਕੇ-ਦਹਾਕੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਜਾਨਵਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸੱਤ ਸਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਫ਼ਲਸਤੀਨੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਬੰਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 39 ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਗਿੱਰ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਗਾਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਨਾਨੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਸੰਘਰਸ਼ ਗ਼ਰਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਇਸੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 89 ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਬੂਲੈਂਸ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਬਖ਼ਸ਼ਾ ਟੀਆਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਸਲੈਬਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਢੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਪ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਡਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਰਾਵਾ ਵਿਖੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹੱਥ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਇਹ ਕੋਲੋਲਕ ਮਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਦਿਨ 'ਚ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 160 ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਭਰਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ। ਅਣਮੌਲ। ਮਾਸੂਮ। ਪਿਆਰੇ ਜਥੇ। ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਲਗ ਹੋ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ। ਮੈਂ ਖੁੱਬਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਖੁੱਬਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਬੱਚਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਉਡੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇਖੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਖੁੱਸੇ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ ਚੇਤੇ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਅਪਾਧ-ਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਯਤਨ ਤਾਂ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਅਸੀਂ ਠਾਠਾ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਅਸੀਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗਾਜ਼ਾ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਲਿਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਇਹੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੜ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨੋਟ ਲਈ।

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ ਰਹਿਣ... ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਟਾਈਟਲ ਕਵਿਤਾ 'ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਰਚਸਮੇਂ' ਸਿਰਫ਼ ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਕਸ਼ੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਫਲਸਫ਼ਾਨਾ ਬਿਬਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਵਿਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਠਨਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਯੁਕਤ, ਸੰਵੇਦਨਾਮੂਲਕ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੋਏ ਮੋਹਵੰਤੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਬੋਲ ਉਜਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਯੁਕਤ ਮੁਹੱਬਤੀ ਬੋਲ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨੱਠੀ ਜੱਥ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਧੁਨੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨਵ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰਾਮਪਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਲੋਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਪਰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ, ਭੂਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਚੇਤਨ, ਅਵੇਤਨਤ ਵਿਚ ਵਾਧਰ ਰਹੇ ਉਗੜ-ਦੁਗੜੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਕਾਲੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਰਪਿਓ ਅਕੜਾਂ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰਜ਼ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਉਪਰ ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ।

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਹਿਜ ਬਿਰਤਾਂਤ... ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਵੀ ਪਿਆਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਬਚਿੱਤ ਕੌਰ ਦਾ ਅਕਸ ਇਕ ਕਰਮਯੋਗੀ ਵਾਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਵੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਖ਼ਿਅਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਕੰਮ ਲੈਣ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ। ਨਿੱਜੀ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਉਜਰਤ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਿੱਤ ਕੌਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਸੁਦੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹੋ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਬਚਿੱਤ ਕੌਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਵਿਖੇ ਹੁਸ਼ਟਲ ਵਾਰਡਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ 12 ਮਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਿੱਛੋਕਤ ਪਾਠਕ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਦੀ ਇਸ ਮਨਪਸੰਦ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਿੱਤ ਕੌਰ 2016 ਵਿਚ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਈ ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਪੀ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਵਰਗਨੁਮਾ ਧਰਤੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਚਿੱਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ...

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬੱਲੇ ਕਰਾਹ ਰਹੇ 'ਪੁਸ਼ਕ ਆਲੋਚਕ' ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ 2002 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕ 'ਬਿਰਤਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤਰ: ਉੱਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪਹਿਲੀ' ਨਾਲ ਦਸਤਕ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 2012 ਵਿੱਚ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਹੀਰ ਵਾਂਗਿ: ਬਿਰਤਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪਹਿਲੀ' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ ਦੇ ਆਹ-ਪਾਰ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸ

ਖ਼ੇਡਾਂ

ਮੁਲਾਕਾਤ : ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ-ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਸਥਾਪਤ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੋਟਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਨਿਪਰ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਹੀ ਜਲੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੇਕਰ ਸਾਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਪਰਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇੱਕ ਸਫ਼ਰ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਉੱਤਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਲਬੂਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੁਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਾਲੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਣ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ/ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ/ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ 'ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਚਾਨ 'ਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਮਿਲਿਆ? ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਲਪੁਰ ਵਿੱਚ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਲੋਕਵਾਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲਗਭਗ 14 ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਹਿੰਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਲੀ ਵੇਵੀ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਾਧਨਾ ਦੌਰਾਨ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਛਕੋ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਬੇਟ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਦ ਰਿਹਾ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫ਼ਸਲ ਹੀ ਘਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਖੰਨੂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਪ੍ਰੀਯਿਆ ਲਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰੋ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦਿਆਂ ਜਦ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਖ-ਸਬੰਧੀ ਪੱਕੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਬਰਕਤ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਬਰਕਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਇਲਾਕਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਛੋਟੀ ਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨੀ ਭੋਇ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਕੱਲਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਪਜਾਊ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੱਸਣ ਦੀ ਗਾਬਾ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਰਜਣੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਤੋਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕੀ ਫੁੱਲ-ਫੁੱਲ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਹੋਈ। ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੀਤਿਆ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਰ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਸੰਤਾਨ ਸਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ 'ਪਟਵਾਰੀ ਸਾਬ' ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹਿਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਭੈਣ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਾ ਪੱਛਿਆ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਕਸਰ ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਖ਼ੁਦ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਕਦਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਅੰਬਰ ਖ਼ੁਦ ਹੀ

ਉਠਾਉਣੇ ਸਿੱਖੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਅਲ 'ਤੇ ਪੋਥੀ ਟਿਕਾ ਕੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਤੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਨਸੀਹਤ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀ, 'ਤਰਾ ਸਿੱਖਾਂ! ਮੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਲਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਨੇ...' ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਖੋਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਵੇਦਪੁਣੇ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਮਲਾਇਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਗਾ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਦ ਬਹੁਤ ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਸਭ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਦਾਦਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕਠਿਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਪਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਕੁਝ ਵੀ ਸੀ, ਮੈਰ! ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਆਈ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਵਾਪਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੇ

ਪਿਤਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਰ

ਸਨ। ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਪੌੜ੍ਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਖੋਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਜੁਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਫ਼ਸਲਾਂ ਪੱਕਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਗਿਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪਾੜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਿਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚਲਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਸ 'ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਟਿੱਬਾ' ਦਾ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਦਿਆ ਦਾ ਚਾਨਣ ਡੇਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਲਾਭ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਕਰਨ ਤੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਹੱਲਾਸ਼ਰੀ ਸੀ। ਉੱਤਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਦੀ ਤਾਘ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਤੇਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ।

ਕੀ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੀ ਇੰਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ।

ਜਿਵੇਂ ਤੱਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਗਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰੰਗੀਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਘਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। 1976-77 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਹੁਰੀ ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਤੇ ਉੱਚ-ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੱਵਲ ਦੇ ਲੱਛੇਦਾਰ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਨਵੀਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਭੂਮਿਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਖ਼ੁਬਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਕਹਿਣਾ ਵਾਜਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਿਲੇਬਸ

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਪੜਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਸਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ

ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਟ ਕੇ ਚੰਗੇ ਨੌਬਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਾਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਗਸਤੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਥਾਂ ਸੀ, ਗੱਲ ਸਗੋਂ ਉਲਟੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਘਟਨਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀ, ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਪੈਪਰ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਥੋਠਾ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਡਾਂਟ-ਡਾਪਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਗੜਨ ਦਾ ਲੱਛਣ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ 1982 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਨਿਰਲ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਲਈ ਥਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਮੰਦੇ ਭਾਗੀ ਇਹ ਅੰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ/

ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟਟੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕੁਝ ਜਰਭ, ਤਕਸੀਮ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਅ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ - 'ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਛੱਡ... ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਤੇਰਾ ਮਨ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਐ!' ਬੱਸ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਣ ਕੱਢਿਆ। ਉਹ ਦਿਨ ਜਾਵੇ, ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਭਉ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਪੌਤੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੌਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰੋ।

—ਇਹ ਪੌਤੀ ਸਾਲ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਹ ਹੁਸੀਨ ਪਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਧਰ ਹੋਣਾ। ਉਥੋਂ ਪਸੰਦ ਵਾਲੀ ਪੱਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗਣਾ। ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫ਼ਾਲ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸਵਾਰ ਬਣਨਾ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ-ਪੜਚੋਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਮੌਕੇ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ। ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਬਣੀ ਭੱਲ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਇਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਬਣਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਿਓ ਵੇਖਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਅਤੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ 'ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ' ਅਤੇ 'ਕੈਨੇਡਾ: ਇੱਕ ਬਾਗ ਬਹੁਰੰਗੀ' ਦਾ ਛਪਣਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸਿਰਜਕ ਮਨ ਦਾ ਅੰਗੜਾ ਚੱਲਣਾ। ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ। ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ' ਦਾ ਹੋਂਦ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਹੋਂਦ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਉਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਥੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਪੱਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁਝ ਚਮਕਦੇ ਮੁਕਾਮ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ? ਤੁਹਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ।

—ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ' ਵਿੱਚ ਥੀ ਐੱਫ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਸਨ। 1988 ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ/ਅੱਤਵਾਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਖਾੜਕੂ ਸਫ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਿੱਲ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ

ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਭਦਾ। ਥੀ ਐੱਸ ਸੀ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਵੀ ਦਾਅ ਲੱਗਦਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹ ਛੱਡਦਾ। ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਿਆ ਸੋਸਾ ਮੈਨੂੰ ਉੱਚੇਚਾ ਪਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਦਾ, 'ਕਾਬ! ਕਿਤੇ ਇਹ ਸਭ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ!' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਚਾਹੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੌਕੇ-ਮੌਲ ਬਣ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਗਰੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ/ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਚੁਟਕਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਐੱਧ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਇਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਛਪਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਉਂ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ (ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ)। ਜਨਾਬ, ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹਾਂ। ਖੈਰ! ਇਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਰਜਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਸਲ ਸਫ਼ਰ ਇਗਲੈਂਡ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਬੰਝਦਾ ਹੈ। 2002 ਵਿੱਚ ਇਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਈ 'ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ' ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਮੀਨ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਲਈ ਜੁਗਾੜ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਧਰੋਂ ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ। ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪਰ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਇਗਲੈਂਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਬੰਨੇ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਵੇਗ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਇਗਲੈਂਡ ਦੀ ਦੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਖ਼ੁਬਸੂਰਤ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਜਿਹਾ ਫ਼ਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨੌਜਿਓ ਨੀਝ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਕੁਝ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟਦਾ-ਭੱਜਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿੱਪਾ-ਪੱਚੀ ਵਾਲਾ ਜਾਪਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਜੋ ਵਿਆਮਾਦਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨ ਵੀ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ 'ਤੇ ਝਰੀਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਿਆਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਂਡ ਲਿਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਭ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਦੇ ਹੱਸਿਆ, ਕਦੇ ਰੋਇਆ। ਕਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਕਦੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਸੀ 'ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ' ਨਾਮ ਯਾਦ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕਠਿਗਿਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਮਾਇਆ ਨੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਏਨਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਲੀ ਕਾਰਜ ਇਹੀ ਹੈ।

ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਾਣੀ ਵਿਖਾ ਵੱਲ ਮੋੜਾ ਕੱਟਣਾ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਦੇ ਹੋ।

—ਆਲੋਚਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਫ਼ਰ ਮੇਰੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਤਕ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ-ਪੜਚੋਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗੋਂ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਉੱਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਵੱਕਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ

ਗੇਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਜਣ ਹੁਰੀਂ ਹਲਕਾ ਵਿਖਾ ਝਾਕ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਸਫ਼ਰ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਇਸ ਬੰਨੇ ਮੇਰੇ ਜਲਦੀ ਪੈਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਛਾਣ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ 2002 ਵਿੱਚ 'ਬਿਰਤਾਂਤ' ਸ਼ਾਸਤਰ: ਉੱਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਪੇਖ' ਨਾਮ ਹੋਣ ਛਾਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਬਿਰਤਾਂਤ' ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚਲਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਵਾਹਵਾ ਭੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੱਲ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ (ਇਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਚੱਕਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਬੰਨੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਘੜਦੇ 'ਤੇ

ਗੇਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਜਣ ਹੁਰੀਂ ਹਲਕਾ ਵਿਖਾ ਝਾਕ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਸਫ਼ਰ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਇਸ ਬੰਨੇ ਮੇਰੇ ਜਲਦੀ ਪੈਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਛਾਣ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ 2002 ਵਿੱਚ 'ਬਿਰਤਾਂਤ' ਸ਼ਾਸਤਰ: ਉੱਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪਰਿਪੇਖ' ਨਾਮ ਹੋਣ ਛਾਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਬਿਰਤਾਂਤ' ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚਲਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਵਾਹਵਾ ਭੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੱਲ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ (ਇਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਚੱਕਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਬੰਨੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਘੜਦੇ 'ਤੇ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ

ਬੀੜਦੇ ਹਨ। 2003 ਵਿੱਚ 'ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ' ਦੇ ਛਪਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸਿਰਜਕ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 2005 ਵਿੱਚ 'ਕੈਨੇਡਾ: ਇੱਕ ਬਾਗ ਬਹੁਰੰਗੀ' ਦੇ ਛਪਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮੇਰੇ ਸਿਰਜਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਵਾਲੇ ਦੋਨੋਂ ਰੂਪ ਇਕੱਠਿਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 2010 ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅੰਗੜਾਈ ਭੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੰਤ ਦਾ ਕੀੜਾ' ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਆਮਦ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਬਣੇ 'ਹੁਣ' ਰਸਾਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਅਵਤਾਰ ਜੌਤਿਆਲਵੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ 'ਹੁਣ' ਰਸਾਲਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛਪਣਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਸਤੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2010 ਵਾਲੇ 16ਵੇਂ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਪਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਟਿੱਪਣੀ ਅੰਤਮ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ, "...ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਲਿਕ ਲੇਖਕ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵੱਲ ਖਿਸਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੁਖਪਾਲ ਬਿੰਦ ਆਲੋਚਕ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਰਨ ਸਮਝਦਿਆਂ 'ਹੁਣ' ਸੁਖਪਾਲ ਬਿੰਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ਛਪਣ ਦਾ ਮਾਣ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰ